

**Xalq ta'limi vaziri diqqatiga:
Qoraqalpog'istonlik
o'quvchilarga nohaqlik
bo'lmoqda!**

Qoraqalpog'istonlik o'zbek o'quvchilar ona tili fanini boshqa viloyatlardagi tengdoshlaridan bir soat kam o'qiydi. Chunki ona tiliga 1 soat kam ajratilgan.

2-bet

**Maktablarni ochish yoki
ochmaslikni
muhokama qilaverish
asl muammoni hal etmaydi**

Qiziq, imtihonlarni ochiq osmon ostida o'tkazganimiz nima-yu, endi 30-35 o'quvchini bir xonaga "qamaganimiz" nimasi? Onlayn o'qiydiganlar bor-ku, deyishingiz mumkin. Lekin bu qachongacha davom etadi?

3-bet

**"Tarbiya" fani
orqali tarbiyalamoqqa
kimlar ko'proq haqli?**

"Tarbiya" fanining mas'uliyati katta va yuki og'ir. Agar maktabda bu fan o'z egasini topib bolalarga yetkazilsa, o'qitilsa, ishonavering, maktab rahbariyati, o'qituvchilar, ota-onalar uchun katta yengillik bo'ladi farzand tarbiyasida.

5-bet

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

1931-yildan chiqa boshlagan • e-mail: info@marifat.uz • 2020-yil 16-sentabr, chorshanba № 34 (9307)

Xalq ziyolilari gazetasi

Diqqat! Yangi rukn: "Ma'rifat" repetitori"

"Ma'rifat" repetitori" majburiy fanlarni o'rganishga yordam beradi

Talaba bo'lish istagida astoydil saboq olgan bitiruvchining birinchi yildanoq talabalikka qabul qilinishi maktabda berilgan 11 yillik ta'limning natijasini belgilab beradi. Shunday ekan, endilikda maktab ma'muriyati hamda o'qituvchilar oldiga qo'yilgan ustuvor vazifalardan biri sifatli ta'lim berish bilan bir qatorda o'quvchilarni oliy o'quv yurtlari kirish imtihonlariga tayyorlab borishdan ham iborat. Zero, talabalikka erishmoqchi bo'lganlar faqat repetitor yoki o'quv markazlaridan emas, balki maktabdagi o'qituvchidan ham yetarlicha bilim olishlari zarur.

6-7-betlar

O'quvchilar va abituriyentlar diqqatiga!

Gazetamiz o'quvchilar va abituriyentlarga yordam tariqasida yangi — "Ma'rifat" repetitori" ruknini tashkil etmoqda.

Mazkur rukn ostida oliy o'quv yurtiga qabul imtihonlaridagi majburiy uch fan — ona tili, matematika va O'zbekiston tarixidan topshiriq va testlar muntazam e'lon qilib boriladi. Bu orqali abituriyentlar ushbu fanlarni tizimli va taqvimiy asosda o'rganish hamda bilimlarini o'z vaqtida sinovdan o'tkazib, monitoring qilib borish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuningdek, e'lon qilinadigan testlardan variativ sinflar va barcha sinf o'quvchilari uchun sinov testlari sifatida foydalanish mumkin.

Hurmatli abituriyentlar! Imtihonlarga "Ma'rifat" gazetasi bilan birga tayyorgarlik ko'ring!

Bizni internetda ham kuzating! www.marifat.uz /marifat.uz @marifatziyo

Tarix so'qmoqlarida...

11-bet

O'qituvchi nimani o'ylaydi?

Teledarslar yana eski qolipda berila boshlandi. 4-sinflar uchun darslar tushdan keyinga qo'yilibdi. Boshlang'ich sinf o'quvchisi tushdan keyin charchab qolmaydimi? "Ma'rifat" gazetasida chop etilgan maqolamda bu jadvalga e'tiroz va takliflarimni bildirdim. Afsus, ta'lim mutasaddilari o'qishmabdi. Bizning mutasaddilar hech qachon, hech narsa o'qishmas ekan-da...

Normamat ESHONQULOV

Kimningdir tanishi "yuqori" da ishlasa o'sha o'qituvchi unvon oladi. Kimningdir otasi oliy o'quv yurtida ishlasa o'shaning o'gli yoki qizi o'zi ham tushunmagan mavzuda doktorlik dissertatsiyasini yoqlaydi. Oliy ta'lim muassasasida bir muddat ishladim. Kafedra mudirimiz meni ishlatgani qo'ymadi. Sababi, domlaga mendan hech qanday foyda yo'q edi. Ota-onam oddiy insonlar. Domlaga esa har bayramda butun-butun qo'ylar, mashinasiga anjomlar, uyiga yangi mebellar kerak edi. Barcha kafedralarda ota-bolalar ishlardi. Bitta kafedrada ota kafedra mudiri, ona katta o'qituvchi, ikkala qiz va kuyov o'qituvchi edi. Bugun bunday holatlar maktablarda ham uchray boshladi. Nafaqaga chiqayotgan direktor ota o'z o'rniga (bu lavozimga loyiqmi-yo'qmi, hech kimdan so'rab o'tirilmaydi) qizini direktor qilib tayinlaydi. Qaynona o'z o'rnini kelini qoldirmoqda. Biz esa bu holatga ko'nirik bo'lganmiz.

Dilfuza G'AZNAYEVA

Onlayn darslarimiz sifati uchun internet tezligini oshirish va narxini kamaytirish kerak. O'qituvchilarga Zoom orqali qiziqarli tarzda dars o'tkazishga imkoniyat yaratish zarur. Uyimda bitta noutbuk bor. Menga ham, talaba farzandlarimga ham kerak. Maktabda hali WiFi yo'q. Internet ulangan deyishdi, ammo biz undan foydalanmaymiz. Agar har bir sinf kompyuter bilan ta'minlansa va WiFi ulansa o'qituvchi sinf doskasidan foydalanib o'quvchilarga qo'shimcha tushuntirishlar berib borardi. Ta'lim oluvchilarga bu jarayon qiziqarli bo'lardi.

Yulduz G'OFUROVNA

2 Ona tilimizning 1 soati davlat tili — qoraqalpoq tiliga berilgan. Ana shu bir soatni ona tilidan emas, chet tilidan olib berish mumkin emasmi?

Hurmatli vazir janoblari!
Qoraqalpog'istonlik o'zbek o'quvchilar ona tili fanini boshqa viloyatlardagi tengdoshlaridan bir soat kam o'qiydi. Chunki ona tiliga 1 soat kam ajratilgan. Jami 34 soat. O'quvchilar qisqartirilgan soatlarni repetitorga pul to'lab, o'qib olishi kerakmi?

Xalq ta'limi vaziri diqqatiga: Qoraqalpog'istonlik o'quvchilarga nohaqlik bo'lmoqda!

Bir soatda bir mavzuni tushunish bilan ikkita mavzuni tushunish o'rtasida katta farq bor. Axir ona tili OTMLarga kirish imtihonlarida majburiy fanlar uchligiga kiritilgan. Nega unda OTMLarga kirish imtihonlarida qoraqalpog'istonlik abituriyentlar uchun ona tili faniga alohida ball belgilanmaydi? Fan olimpiadalarida ham butun O'zbekistonda talab bir xil. Bu qoraqalpog'istonlik o'quvchilarga nohaqlik emasmi?

Ona tilimizning 1 soati davlat tili — qoraqalpoq tiliga berilgan. Ana shu bir soatni ona tilidan emas, chet tilidan olib berish mumkin emasmi? Boshqa maktablarni bilmadim, ammo biz bilgan maktablarda ingliz tilida erkin muloqot qilishga tayyor bo'lib bitirgan bolaning o'zi yo'q! Nahotki ingliz tilini o'rganish o'z ona tilimizdan ko'ra muhimroq bo'lsa! Ona tilini o'quvchilar shundog'am bilishadi, dersiz, biroq til haqida gap ketganda millatimiz mavqeyini o'yilash kerak.

Qoraqalpoq tilining o'qitilishi masalasida ham fikrlarimiz bor. Ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan maktablarda qoraqalpoq tiliga 2 soat ajratilgan. "Ona tili grammatikasi ko'payib ketdi" deb soatlar qisqartirildi. Nega unda o'zbek sinflarida qoraqalpoq tili qisqartirilmadi? Qoraqalpoq tili o'qitilishida ham ortiqcha grammatik jihatlar istagancha topiladi. Bu grammatika bitiruvchilar uchun u qadar ahamiyatli emas! Sababi, hech qaysi OTMga kirishda bu tildan imtihon topshirilmaydi.

Qoraqalpoq tili — ikkinchi ona tilimiz. Bu ikki millat bir oiladek bo'lib ketgan. Hatto o'zbek va qoraqalpoq o'z ona tilida gaplashalar ham bir-birlarini hech muammosiz tushunadi. Biz Qoraqalpog'istondagi o'zbek maktablari ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari o'quvchilarimiz OTMLarga kirishi uchun o'qib-o'rganishlari lozim bo'lgan ona tili fani boshqa viloyatlardagi tengdoshlaridan kam o'qitilishini nohaqlik deb bilamiz. Bu haqda Respublika ta'lim markazi va Xalq ta'limi vazirligiga murojaat qildik. Berilgan javoblar qanchalik to'g'ri yoki noto'g'ri ekanligini yaxshi tushunolmadik. Javob xatida aytilishicha, bu masalani Qoraqalpog'iston xalq ta'limi vazirligi o'zi hal qilgan ekan. Unda siz vijdonan javob bering-chi, qoraqalpoq tilini o'zbek sinflarida davlat tili sifatida o'qitish uchun ona tilimiz soatlarini qisqartirish qanchalik to'g'ri? Bitiruvchilarimiz OTMLarga kirishi uchun ham ona tilini ko'proq o'rganishlari kerakligi Sizga kunday ravshanlik. Shuning uchun bu masalani chuqurroq o'ylab ko'rish kerak deb hisoblaymiz. Boshqa viloyat o'quvchilari bilan bir qatorda Qoraqalpog'istonda ta'lim olayotgan o'quvchilarga ham bir xil miqdorda bilim berilsin. Sizdan ushbu murojaatimizga odilona javob kutib qolamiz.

Xosiyat JUMABOYEVA,
Amudaryo tumanidagi
37-maktab o'qituvchisi

O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi Asil Rashidov

O'zbekiston oliy ta'lim tizimi hamda o'zbek adabiyoti og'ir judolikka uchradi. O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, taniqli pedagog olim, adabiyotshunos va tarjimon Asil Rashidov shu yil 15-sentabr kuni 90 yoshida vafot etdi.

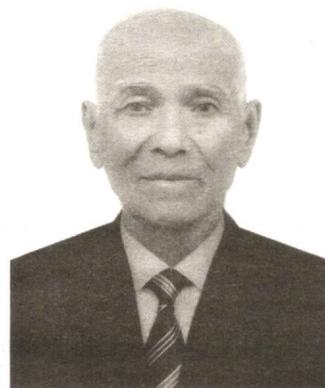
Asil Rashidov 1930-yili Jizzax tumani Sovungarlik qishlog'ida tug'ildi. 1954-yili O'rta Osiyo davlat universiteti (hozirgi Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti)ni jurnalist mutaxassisligi bo'yicha tamomladi.

1954-1958-yillarda "Qizil O'zbekiston" (hozirgi "O'zbekiston ovozi") gazetasida adabiy xodim, bo'lim mudiri bo'lib ishladi.

1958-yilda Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika instituti aspiranturasiga o'qishga kirib, 1961-yilda uni muvaffaqiyatli tugalladi va 56 yil davomida ushbu dargohda o'zbek adabiyoti kafedrasida o'qituvchisi, dotsenti, professori lavozimlarida samarali faoliyat ko'rsatdi. 1981-yilda filologiya fanlari nomzodi ilmiy darajasiga erishdi.

Zahmatkash olim o'z faoliyati davomida "Inson va mehnat madhi", "So'nmas yulduzlar", "Asrga tengdosh maktab", "Lesya Ukrainka", "Chiniqish maktabi" singari ko'plab ilmiy-ommabop asarlar yaratdi. Ayniqsa, mustaqillik yillarida dunyo yuzini ko'rgan, atoqli davlat va jamoat arbobi Sharof Rashidov xotirasiga bag'ishlangan "Akam haqida" risolasi, "Ezgulikka baxshida umr", "Chingiz Aytmatovning badiiy olami" singari asarlari minglab kitobxonlarning samimiy e'tirof va ehtiromiga sazovor bo'ldi.

Asil Rashidov badiiy tarjima sohasida o'ziga xos ijodiy maktab yaratgan hassos so'z san'atkori edi. U mashhur qirg'iz yozuvchisi Chingiz Aytmatovning "Yuzma-yuz", "Jamila", "Bo'tako'z", "Sarvqomat dilbarim", "Alvido, Gulsari!", "Somon yo'li", "Oq kema", "Erta kelgan turnalar", "Sohil bo'ylab chopayotgan olapar", "Asrni qaritgan kun" singari betakror asarlarini o'zbek tiliga beqiyos mahorat

bilan o'girib, xalqimizning badiiy tafakkurini yuksaltirishga ulkan hissa qo'shdi. Shuningdek, taniqli rus adibi Aleksandr Bekning "Volokolamsk yo'lida" romani, qirg'iz adibi Mirzabek Duysenovning "Imtihon" qissasi ham Asil Rashidov tarjimasida o'zbek kitobxonlariga taqdim etildi.

Ulkan ilmiy-ijodiy va hayotiy tajribaga ega ustoz-murabbiy o'zining mehnatkashligi va jonkuyarligi, yoshlarga g'amxo'rligi, ona yurtga cheksiz mehri va sadoqati bilan mamlakatimiz ziyolilari, madaniy jamoatchilik o'rtasida haqli ravishda katta obro'-e'tibor qozongan inson edi.

Asil Rashidovning oliy ta'lim tizimi va o'zbek adabiyotini rivojlantirish borasidagi xizmatlari davlatimiz tomonidan munosib taqdirlandi. U "O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi", "O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan o'qituvchi" faxriy unvonlari, O'zbekiston Respublikasining Davlat mukofoti hamda "Shuhrat" medali bilan taqdirlangan edi.

Taniqli olim va ijodkor, mehribon ustoz, samimiy va kamtarin inson Asil Rashidovning yorqin xotirasi qalblarimizda hamisha saqlanib qoladi.

**O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,
O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi**

Maktab ishchi xodimlari Covidga chalinmaydimi?

O'quv yili boshlanishi oldidan maktablarda tayyorgarlik katta bo'lyapti. Sababi, bu yilgi vaziyat har yilgidan murakkabroq.

Mana, biz o'qituvchilar ham o'zimizda Covid-19 alomatlarini bor-yo'qligini bilish maqsadida test topshiryapmiz. Maktabga o'qituvchilardan test olish uchun sanitariya-epidemiologiya osoyishtalik markazi xodimlari keldi. Ammo test maktab faroshlari, qorovulidan olinmadi. Ular "biz ham topshirishimiz kerak", deyishsa, sanitariya-epidemiologiya osoyishtalik markazi xodimlari faqat o'qituvchilardan test olinishini aytishdi. Keyin ma'lum bo'lishicha hamma joyda koronavirusga test faqat o'qituvchilardan olinayotgan ekan. Shu o'rinda savol tug'ildi, o'quvchilar o'qituvchilar bilan muloqot qilar ekan, faroshlar yoki qorovul o'qituvchilar bilan muloqotda bo'lmaydimi?

Har bir maktabda 10-15 nafar ishchi-xizmatchi xodimlar bor. Ular eshik, deraza, stol, stul, partalarga teginadi, artadi. Qo'l yuvish uchun suvni ham idishlarga ular soladi. Har kuni pollarni yuvib, changlarini artishadi. Ular tozalagan joylarda keyin o'quvchilar yuradi, o'tiradi. Shu holatlar inobatga olinmagani meni hayratga solyapti. Nega ulardan test olinmayotganining sababini ko'p tashkilotlardan so'radik. Afsuski, hamma bir xil vajni ko'rsatadi: "o'qituvchilardan olinsin deyilgan, tamom!"

Shu o'rinda yana bir savol tug'ildi. Kecha tibbiy ko'rikdan o'tish uchun tuman sanitariya-epidemiologiya osoyishtalik markaziga bordik. Tibbiy ko'rik

uchun banka 24 000 so'm to'lov qildim. Maktabimiz ishchi xodimlari esa 50 000 ming to'lashdi. Axir ularning qo'lga tegadigan bir oylik maoshining o'zi 550 000 atrofida-ku. Nega ular ko'p haq to'lashi kerak?

Pandemiya sharoitida o'quv yilini boshlash ko'p murakkab vaziyatlarni keltirib chiqarayotgani sir emas. Ammo shunday sinovli kunlarda chora-tadbirlar puxta ishlash chiqilsa, har tomonlama o'ylansa bo'lmasmi? Qo'l uchida qilinayotgan chora-tadbirlar ko'zbo'yamachilik uchun amalga oshirilayotgandek go'yo. O'qituvchilarning sog'ligiga berilayotgan e'tiborning o'zi yetarli emas, aslida xalq ta'limi tizimida faoliyat yuritayotgan barcha xodimlar nazarda tutilishi joiz edi.

G.BEKNAZAROVA

Dars davomida aksariyat talabalarning bilimini oshirish uchun emas, aksincha, shunchaki baho uchun o'qiyotganiga guvoh bo'ldim.

Yirik qadam tashlash kerak

Aslida-chi? Aslida qanaqa bo'lishi kerak?

Har bir talaba darsga tayyorgarlik ko'rish jarayonida o'rganilayotgan bilimlar, albatta, o'zining kelajagi uchun, uning yaxshi yashashi uchun, tom ma'nodagi zaruriy bilim va dunyoqarashini oshirish uchun kerakligini his qilsa, nur ustiga nur bo'lar edi. Aksariyat hollarda talabalarning maqsadsizligi, auditoriyada o'tirishining sababi nima ekanini hamon tushunib yetmagani juda achinarli holdir. Biz dunyo taraqqiyotidan ortda qolib ketganimizning asosiy sababi ham mas'uliyatning yetishmasligi.

Har bir yosh oldiga aniq maqsad qo'yib, unga bosqich-ma-bosqich o'tish yo'llari rejasini belgilab olishi zarur. Zero, maqsadli kishi hech qachon yo'ldan adashmaydi. Sakson daqiqa davomida telefon va internet bilan mashg'ul bo'lish — maqsadsiz kishining yumushidir.

Bu dunyoga kelish — bu birinchi tug'ilish, nega tug'ilganingni anglab yetish esa ikkinchi marotaba tug'ilish, degan gap bor. Mas'uliyat hissi har birimizni tun-u kun maqsadimiz sari ishlashga undasa, ilm o'rganishga chorlasa, har qanday joyda ham biz nima uchun bu yerda ekanimizni chuqur anglab yetsak, o'ylaymanki, bu — taraqqiyot uchun eng yirik qadam bo'lar edi.

Nosir SHERBOYEV,
O'ZMU xorijiy filologiya
fakulteti o'qituvchisi

Maktablarni ochish yoki ochmaslikni muhokama qilaverish asl muammoni hal etmaydi

Maktablarning ochilishi so'nggi paytlarda ko'plab muhokamalarga sabab bo'lyapti. Ayrimlar maktablar ochilishini Xalq ta'limi vazirligi hal etadi desa, ba'zilar ota-onalar hal etadi deydi. Ochiq'i, bu borada deputatlar ham hech narsani hal qilib berolmasa kerak. Qisqacha aytganda, maktablarning ochilishi yoki ochilmasligi bu dolzarb masala emas.

Xo'sh, maktablar 14-sentabr dan ochildi, keyinroq epidemiologik vaziyat yana og'irlashib, yana yopildi ham deylik. Unda nima bo'ladi? O'z-o'zidan onlayn maktab yana davom etib ketaveradi. Keyingi variant — maktablarni ochmaslik. Xo'sh, hozir maktablar ochilmasa, unda qachon ochiladi? Bir oydan keyin, ikki oydan keyin, boring ana bu yil to'liq onlayn ta'lim joriy etildi ham deylik. Nima o'zgaradi? Bir kun kelib maktablarni ochishga majbur bo'lishimiz aniq-ku. Xullas, hozirgi vaziyatda asosiy e'tiborni maktablarni qachon ochish masalasiga emas, aksincha, maktablar infratuzilmasini

butunlay o'zgartirishga qaratish kerak. Yetar shuncha muhokama qilingani. Bu bilan hech narsa o'zgarib qolmaydi. Endi barcha maktablar virus bilan yashashga, o'qitishga moslashishi kerak. Maktablar karantin qoidalariga mos ravishda qayta jihozlanmas ekan, ta'lim tizimimiz yana orqaga ketishi aniq. Xonalarni antiseptik vositalar bilan ta'minlab, butun maktab hududiga xlorli to'shama yozib tashlasak ham, o'quvchilarning qo'lini har tanaffusda yuvdirishga erishsak ham virus yuqishi avj olaveradi. Chunki hech kim har bir bolaning yurish-turishini to'liq nazoratga olishga kafolat berolmaydi.

Hozir hukumat bor e'tiborini ta'limga qaratishi lozim deb hisoblayman. Mana, masalan, Xitoy maktablari deyarli karantinga moslashtirib bo'ldi. Bizda esa hali ham maktablarni ochish yoki ochmaslik bo'yicha muhokamadan boshqa narsa bo'lmayotgandek go'yo. Bu ketishda karantin hali tugamasligi mumkin. Balki 2 yil, balki 3 yil davom etar. Koronavirus tamoman yo'q bo'ldi ham deylik, undan keyin shunga o'xshash yana boshqa virus tarqalsa, yana ota-onalardan so'rovnoma o'tkazamizmi? Yana deputatlar hal etadi demizmi? Yana ochamiz, ochmaymiz deb vaqtni cho'zamizmi?

Shuning uchun ham endi maktablarni qayta jihozlash kerak. Ijtimoiy masofa saqlaydigan partalar (oyna bilan to'silgan), doimiy dezinfeksiyalovchi qurilmalar hamda eng so'nggi rusumdagi jihozlar bilan maktablarni ta'minlash hamda sig'imi kichik maktablarda qo'shimcha binolar qurishni tezroq boshlash kerak. Hoziroq...

To'g'ri, hozirgi paytda davlat budjeti buni ko'tarolmasligi mumkin, lekin bu ishlarni kerak bo'lsa yangi qurilayotgan shaharlardagi "City" loyihalarni to'xtatib bo'lsa ham, qarz olib bo'lsa-da amalga oshirish shart va zarur deb hisoblayman. Chunki bu ham jahon urushidek bir gap. Urushdan chiqib butun e'tiborimizni ta'limga qaratmasak, yana 20 yil ta'lim tizimida orqada qolamiz. Bizga bir vaqtlar Yaponiyaning yoki Germaniyaning ta'lim sohasida qilgan islohotlari misol bo'lishi kerak.

Hokimlar, deputatlar, SEOM xodimlari maktablarni tinmay aylanib yurgani bilan virus yuqishining oldi olinmaydi. Bunda faqat vaqt yo'qotib, keraksiz narsalarga ortiqcha pul sarflaganimiz qoladi, xolos. Odatdagidek yana "kasalni davolashga emas, isitmani tushirishga" harakat qilayotganga o'xshaymiz.

Qiziq, imtihonlarni ochiq osmon ostida o'tkazganimiz nima-yu, endi 30–35 o'quvchini

bir xonaga "qamaganimiz" nima? Onlayn o'qiydiganlar borku, deyingiz mumkin. Lekin bu qachongacha davom etadi? Ayniqsa, sinfda o'quvchilar sonining 30–35 nafar bo'lishiga endi yo'l qo'yib bo'lmaydi. Birinchi navbatda, qo'shimcha binolar qurilishini boshlash lozim. Shuning uchun ham Xalq ta'limi vazirligi hukumatga maktablarni qayta jihozlash, ijtimoiy masofa saqlashga mo'ljallangan (oyna bilan to'silgan), doimiy dezinfeksiyalovchi qurilmalar, zamonaviy ko'rinishdagi anjomlar hamda eng so'nggi rusumdagi jihozlilar bilan muassasalarni ta'minlash, shuningdek, sig'imi kichik maktablarga qo'shimcha binolar qurish ishlarini tezroq boshlash taklifini berishi lozim deb o'ylayman. Hech bo'lmaganda, bir-ikki yil oldin 20 o'quvchilik sinf tizimiga o'tib olganimizda edi, hozir bunchalik xavotir olmasdik. Muhimi, hali ham hech emas.

Ulug'bek PO'LATOV,
"Xalq ta'limi Info"
telegram kanali ta'sischi,
blogger

Maktablarda o'quv yilining boshlanishi va o'qitish shakli ota-onalardan olingan so'rovnomalarni natijalariga ko'ra aniqlandi. Ko'pchiligi an'anaviy o'qitishni, qolganlar masofaviy o'qitish shaklini tanladi. Aslida vaziyat qanday? O'quvchilar va o'qituvchilarning sog'lig'i xavfdan xolimi? Qaysi biri biz uchun eng maqbul va bexatar?

Ma'quli — masofaviy ta'lim!

An'anaviy o'qitish shaklining afzalligi o'quvchi mas'uliyatni his etgan holda o'qitishga kirishadi, uga vazifalarni bajarib, keyingi darsda baho oladi. O'qitishga jiddiy qaraydi. Ammo epidemiologik vaziyatni hisobga olsak, o'qituvchilar va o'quvchilarga virus yuqish ehtimoli yuqori. Masofaviy ta'lim uchun internet tarmoqlarida yetarlicha imkoniyat mavjud (ayrim hududlar bundan mustasno). Videodarslar, auditorolik yoki audiodarslar, elektron darsliklar va elektron qo'llanmalar bor. O'quvchi, ularni nazorat qiladigan o'qituvchi hamda ota-onalarda xohish-istak, mas'uliyat bo'lsa, natijaga erishish oson. Masofaviy ta'lim oluvchidan ko'proq mustaqil o'qib-o'rganish talab etiladi. Bu esa o'z ustida ishlash, mustaqil fikr yuritish qobiliyatini o'stiradi.

Ma'lumki, matematikadan bilimlarni o'zlashtirish oson emas. 12–15 daqiqalik televizion darslar bir soatlik mavzuni yoritib berish uchun kamlik qiladi. O'qituvchi mavzuni tushuntirib bo'lar-bo'lmas elektron doskadagi ma'lumotlar o'chiriladi. Matematikadan televizion darslar vaqti 15–20 daqiqa bo'lishi haqida o'yab ko'rish kerak. Ikki oy davom etgan masofaviy o'qitish davrida uga vazifalarni tekshirish jarayonida qiyinchiliklarga uchradi. Uga vazifadagi xatoliklarni tushuntirish uchun o'quvchilar bilan telefonda (telegram orqali emas) darsliklarini birgalikda o'qish yoki misollar yechilishini birga bajargan paytlarimiz ham bo'ldi. Ta'tilda "Yosh matematiklar" guruhini tashkil etib, qiziqish bildirgan o'quvchilarni taklif qildik.

Masofaviy ta'lim olish imkoniyatlari juda keng. Bundan oqilona foydalanish o'quvchilar, ota-onalar va biz o'qituvchilardan yakdillik talab etadi.

Norchuchuk NORMURODOVA,
Shahrisabz shahridagi
16-maktabning matematika
fani o'qituvchisi

Nega o'qituvchilar o'z farzandlari uchun onlayn ta'limni tanlashmoqda?

Bugun maktablarda ish juda qizg'in. Oldimizda butun dunyo kurashayotgan yov bor. Uni hech qanday qurollar bilan yengib bo'lmayapti. Faqatgina sabr, qat'iy qoida, sog'lom turmush tarzi bilangina yana tinch-osoyishta kunlarga qaytishimiz mumkin. Xo'sh, biz sog'lom turmush tarzi, shaxsiy gigiyena talablari, karantin qonun-qoidalariga qay darajada amal qilayapmiz?

Bolalarda immunitet kuchli bo'ladi, xavf uchalik katta emas, ular bu kasallikni oson yengib o'tadi, degan yangilash fikr xalqimizning ongiga singib borayotganday go'yo. Aslida-chi? To'g'ri, bolalarda kattalarga nisbatan kasallik holatlari kam aniqlanayapti, ammo bu ular xavfsiz, kasallik yuqmaydi, degani emas. O'zbekistonda kasallik 7–18 yoshli bolalarda ko'p uchramoqda va umumiy kasallanish ko'rsatkichining 55 foizini tashkil etadi. Shu raqamlarning o'zi ham bizni qo'rqitishi kerak, aslida. Maktab yoshidagi bolalar kasallikka chalinmagan taqdirda ham infeksiya tashuvchi bo'lishlari turgan gap. Bu haqida mutaxassislar takror-takror ogohlantirishmoqda. Maktablarda qancha yillardan beri faoliyat yuritib kelayotgan keksa o'qituvchilar, yondosh kasalliklari mavjud bo'lgan muallimlarni ham unutmashimiz kerak. Bu yoshdagi bolalar aytma deganni aytadigan, ushlama degan narsani ushlaydigan, har narsaga qiziquvchan bo'lishadi. Ularni qanday cheklaymiz?

Bu masalada yaqindagina tashkil etilgan brifingda Xalq ta'limi vazirligi mutasaddilarining bergan javoblaridan shuni anglash mumkinki, hech kim hech narsani bo'yiga olmaydi. Ham-madan faqat o'zini asrash talab etiladi: o'qituvchilar ham, o'quvchilar ham, ota-onalar ham.

Bolalarning savodsiz bo'lib qolishi, ilm olishga bo'lgan ishtiyoqi so'nishi va bolalar psixologiyasida bo'ladigan salbiy o'zgarishlarning oldini olish uchun ham mutasaddilar maktablarni

an'anaviy tarzda boshlashni rejalashtirayotgandir. Shunday bo'lsa-da, birinchi navbatda o'quvchilarning sog'lig'i va ular bilan aloqada bo'ladigan o'qituvchilarning, oila a'zolarining salomatligi juda muhim.

Ta'lim an'anaviy emas, balki masofaviy tarzda boshlanishi tarafdorlari bo'lgan ota-onalar ham bor. Ajablanarlisi, ko'plab o'qituvchilarning o'zi farzandlarini onlayn tarzda o'qitishni lozim topishyapti. Sababi, ular maktablardagi vaziyatni boshqalarga qaraganda yaxshiroq bilganliklaridir. Bugungi kunda mamlakatimizdagi 60 foiz maktablarimizda o'qitish ikki smenada tashkil qilinadi. Har bir smenadan so'ng dezinfeksiya ishlarini qo'llanmalaridagidek bajarish mushkul ekanligi, aksariyat chekka hududagi ta'lim maskanlarida suv ta'minoti masalasi muammoligi, bola bolaligiga borib, ijtimoiy masofaga rioya qilmasligi va shu kabi omillar ham ularning tavakkal qilishlariga to'sqinlik qilayotgandir.

O'qituvchi — yuzlab, minglab farzandlarning ota-onasi. O'z farzandlari uchun qanchalik kuyunsa, o'quvchilar uchun ham shuncha mehr ko'rsatadi, asrab-avaylashga harakat qiladi. Biz har qanday vaziyatda ham bilim berishga tayyormiz. Shunday bo'lsa-da, kelajak avlodlarimizning sog'lig'i eng avval qayg'urishimiz kerak bo'lgan masaladir.

Fayzullo YAHOYEV,
Shayxontohur tumanidagi
19-maktabning o'zbek tili o'qituvchisi

4 18 yoshdan keyin ham tilni tez o'rganishga layoqat saqlanib qoladi, biroq uni mukammal egallash ancha qiyin bo'lar ekan.

Sinab ko'ring

Mantiqiy va qadimiy masalalar

Aksariyat o'quvchilar matnli masalalarni yechishda qiyinalishadi. Balki buning sababi ushbu topshiriqlarni yechish ko'nikmalarini shakllantirish ko'p vaqt va mehnat talab qilishiga borib taqalar. Yuzaki qaraganda matnli masalalar nihoyatda xilma-xil bo'lib, turi va soni nuqtayi nazaridan cheksiz ummonga o'xshaydi. O'quvchida matnli masalalarni yechish ko'nikmalarining yaxshi shakllanishi uchun qanday turdagi masalalardan nechtadan yechishi kerak degan tabiiy savol tug'iladi.

Bunda yechiladigan masalalar soni asosiy mezon emas. Agar matnli masalalar yaxshi tahlil qilinsa, aslida boshqa holatni payqash mumkin ekan. Ya'ni, matnli masalalarning soni ko'p bo'lishi mumkin, lekin ular chekli sondagi turlarga bo'linadi. Agar o'quvchi o'nlab bir xil masalalarni ishlagan bo'lsa, u aslida bir turli, yana ham aytish mumkinki, bitta masalani yechgan hisoblanadi. Demak, masalalarni yechishda xilma-xilligiga e'tibor berish kerak.

Quyida darslikda yechish usullari ko'rsatilgan matnli masalalarning bir necha turi va ularni yechishning umumiy algoritmlaridan namunalar keltiramiz.

n dan m gacha bo'lgan natural sonlar yozib chiqilganda hosil bo'lgan sonning necha xonali ekanini aniqlash masalalari

1-masala. 1 dan 100 gacha natural sonlar ketma-ket 1, 2, 3, 4, 5...99, 100 kabi yozib chiqildi.

Bunda necha raqam ishlatilgan? Necha xonali son hosil bo'ladi?

1-masalani yechish:

1 xonalilari 9 ta son.

2 xonalilari 90 ta son.

3 xonalilari 1 ta son.

1 xonalilarga $9 \cdot 1 = 9$ ta raqam.

2 xonalilarga $90 \cdot 2 = 180$ ta raqam.

3 xonalilarga $1 \cdot 3 = 3$ ta raqam ishlatilgan.

Jami: $9 + 180 + 3 = 192$ ta raqam ishlatilgan.

Javob: 192 ta raqam ishlatilgan. Bu son 192 xonadan iborat.

Xuddi shunaqa masalani o'zingiz ham ishlab ko'ring-chi?

2-masala. Kitob sahifalarini raqamlab chiqish uchun 748 ta raqamdan foydalanilgan bo'lsa, kitobda

necha sahifa bor? Kitobni sahifalash 3-betdan boshlangan.

MANTIQUIY MASALALAR

1-masala.

Yo'lda ketayotgan eshak otga yuki og'irigidan noliddi. "Biroz chida, manzilga yaqin qoldi, — dedi ot. — Eshakboy, ustingdagi yukdan bir qopini olsam, mening yukim senikidan ikki barobar ortiq bo'lar ekan. Agar men senga bir qop yukimni bersam, ikkalamizning yukimiz barobar bo'lar ekan".

Qani, toping-chi, bolalar, otga necha qop va eshakka necha qop yuk ortilgan ekan?

1-masala yechimi:

Ot — $x + 2$

$x + 2 + 1 = 2(x - 1)$

Eshak — x

$x + 3 = 2x - 2$

$2x - x = 3 + 2$

$x = 5$

Javob: otga 7 qop, eshakda 5 qop yuk bor.

Xuddi shunaqa masalani o'zingiz ham ishlab ko'ring-chi?

2-masala.

Anvar: "Agar sen menga 8 ta yong'oq bersang, unda mendagi yong'oqlar soni senikidan 2 marta ko'p bo'ladi".

Bahrom: "Agar sen menga 8 ta yong'oq bersang, u holda ikkalamizdagi yong'oqlar soni teng bo'ladi".

Bolalarda nechtadan yong'oq bo'lgan?

HARAKATGA DOIR MASALALAR

Ovchi it o'zidan 120 m naridagi tulkini quva ketdi. Tulki bir daqiqada 320 m, ovchi it esa 350 m yugursa, it tulkini necha daqiqada quvib yetadi?

Masalaning yechimi:

It va tulkining yaqinlashish tezligi topiladi.

$350 - 320 = 30$

$120 : 30 = 4$

Javob: 4 minut.

Xuddi shunaqa masalani o'zingiz ham ishlab ko'ring-chi?

2-masala.

Mushuk o'zidan 600 m uzoqlikdagi sichqonni quva ketdi. Mushukning tezligi 10 m/sek, sichqonning tezligi 5 m/sek. Mushuk sichqonni qancha vaqtdan keyin tutib oladi?

QADIMIY MASALALAR

1-masala.

Kulol 50 ta ko'zani bozorga olib borish uchun arava yolladi. "Sindirmay olib borgan har bir ko'za uchun 20 so'mdan beraman, singan har bir ko'za uchun 100 so'mdan to'laysan", dedi kulol. Aravakash rozi bo'ldi. Bozorga kelgach, butun ko'zalarni sanab, kulol aravakashga 760 so'm pul berdi. Necha ko'za singan?

1-masalaning yechimi:

butun ko'zalar — x , $20x - 100(50 - x) = 760$

singan ko'zalar — $50 - x$, $20x - 5000 + 100x = 760$

$120x = 5760$

$x = 5760 : 120$

$x = 48$

Javob: butun ko'zalar 48 ta, singan ko'zalar 2 ta.

Xuddi shunaqa masalani o'zingiz ham ishlab ko'ring-chi?

2-masala.

O'quvchi sinovdagi 30 savolga javob berishi kerak. Har bir to'g'ri javob uchun 7 ball beriladi, har bir noto'g'ri javob uchun esa 12 ball ayirib tashlanadi. Agar o'quvchi 77 ball to'plagan bo'lsa, u necha savolga to'g'ri javob bergan.

Fazilat TILOVOVA,

Yakkabog' tumanidagi

14-maktabning matematika fani

o'qituvchisi

Bolaga til o'rgatishni qachon boshlagan ma'kul?

Chet tilini o'rganishni erta boshlagan bolalar odatda tengqurlariga qaraganda yuqori aqliy salohiyatga ega bo'ladi. Bundan tashqari, til o'rganish jarayonining o'zi bolaga ko'plab ijobiy kechinmalar ulashadi.

Bola miyasi tez moslashuvchan bo'lib, har qanday faoliyat turini ham oson o'zlashtira oladi. Bugungi kunda ko'pchilik otal-onalar farzandlariga aynan necha yoshdan til o'rgatishni boshlash haqida bosh qotirmoqda. Bu borada butun dunyoda turli qarashlar mavjud.

AQSning Massachusets texnologik universiteti neyro va kognitiv fanlar markazi mutaxassisleri xorijiy tillarni o'rganishni boshlash uchun eng qulay yoshni ma'lum qilgan. Natijada xorijiy tilni o'sha tilda so'zlashuvchilar kabi mukammal egallashda eng katta imkoniyatlariga tilni o'rganishni 10 yoshgacha boshlaganlar egaligi aniqlangan. 18 yoshdan keyin ham tilni tez o'rganishga layoqat saqlanib qoladi, biroq uni mukammal egallash ancha qiyin bo'lar ekan.

Aslida til o'rganishga hech qachon kech emas. Ammo bolaning miyasi taxminan 3 yoshdan 10 yoshgacha barcha yangilik, bilimlarni singdirib oladi. 5 yoshdan 8 yoshgacha bo'lgan davrni lingvist-pedagoglar "oltin o'rt" ya'ni, chet tilini o'rganish uchun eng yaxshi davr deb hisoblaydi.

Chunki bu davrda aksariyat bolalar o'z ona tilini yaxshi o'zlashtirib, nutq nuqsonlaridan xalos bo'ladi. Chet tilini o'rganishda ko'r-ko'rona yodlash emas, ongli ravishda munosabatda bo'lish samaraliroq. Fikrlash "yetuklik" ham talab etadi, jumladan, diqqatni jamlay olish muhim. Besh yoshli bolada bu kabi ko'nikmalar to'liq bo'lmasa-da, shakllanib bo'ladi. Bolaning ijtimoiy moslashuvi, ya'ni guruhda o'zini tula bilishi zarur. Chunki til o'rganish boshqa bolalar bilan muloqotni talab etadi, deydi tadqiqotchilar.

Ammo yaponiyalik olim Masaru Ibusaka o'z kitobida bolaning qobiliyatlarini rivojlantirishga uch yoshdan keyin kech bo'lishini yozgan. Uning "Uchdan keyin kech" nomli kitobida o'qituvchi Masao Nagatani tajribasi hikoya qilinadi. U ishdan bo'shab o'z hayotini farzandlari tarbiyasiga bag'ishlaydi. Bir vaqtning o'zida ikki yarim yashar o'g'li va uch oylik qiziga ingliz, ispan, italyan, nemis, fransuz hamda o'z ona tilini o'rgata boshlagan. Masao Nagata bolalarning besh tilni bir vaqtda o'zlashtirishda chalkash-

maganligini aytadi. "Biz xorijiy tillar bilan faqat radio orqali shug'ullanar edik. Bu radioeshittirishlarni juda muloyim boshlovchilar olib borardi. Talaffuz mashqlari uzoq vaqt davomida takrorlanardi. Bolalar o'zlari gapirganida hamma narsani to'g'ri talaffuz qilar edi,"— deydi u.

Ilk bor eshitganimizda bu g'ayrioddiy tuyulishi aniq. Hali birorta so'zni talaffuz qilolmaydigan go'dakning butun boshli tilni o'rganishiga ishonish qiyin. Biroq miyaning fiziologik tadqiqoti va bolalar psixologiyasini o'rganish natijalariga ko'ra, bola aqliy qobiliyatining rivojlanishi bu uning birinchi uch yilda, ya'ni miya hujayralarining rivojlanish davrida olgan ta'limiga bog'liq. Axir xalqimiz orasida ham beshikdan to'qabgacha ilm izla, degan maqol bor. Zamonaviy ilm-fan, turli tadqiqotlar ham xalqimizning donishmandligini, bu ko'hna haqiqatni bot-bot tasdiqlamoqda.

Ammo bolani zo'riqtirish kerak emas. Bola majburiy bo'lmagan mashg'ulotlarni oson qabul qiladi. Tilni o'yin shaklida o'rganish bola uchun eng samaralidir, chunki qiziqish bilan amalga oshirilgan jarayonda bola axborot va bilim qabul qilishga tayyor bo'ladi. Qiziqish so'nishi hamono u e'tiborini boshqa narsalarga qaratib boshlaydi. Bunda bolani behalovatlik-

da, e'tiborsizlikda ayblash noo'rin. Zero, bu xatti-harakatlar bolaning tabiiy himoya mexanizmi hisoblanadi. U bizdan farqli ravishda uzoq vaqt bir tarzda o'tira olmaydi. Bolalar ko'rgan narsasigagina ishonadi va yaxshi eslab qoladi. Ularda ko'rish xotirasi eshitish va his-tuyg'u xotirasidan kuchliroq. Shu bois, ham chet tilini o'rgatishda turli suratlari kartochkalardan foydalanish unumlidir.

Ba'zilar bolasi hali ikki-uch yoshga kirmay turib, uning tarbiyasi "nobop"ligidan shikoyat qilishni boshlab yuborishadi. Norasida go'dakni xuddi kattalardan talab qilinadigan "qolip"larga solishga, uning odob-axloqini "o'nglash" harakatlariga kirishiladi.

Bu ham xato yo'l. Chunki hali suyaqi qotmagan, yaxshi va yomon nimaligini anglamagan yosh bolani hadeb tergayverish, uni turli qoliqlarga solishga urinish, kuchi va iqtidori yetmaydigan mashg'ulotlarga majburlash irodasini sindirishi, ruhiga salbiy ta'sir ko'rsatishi, keyinchalik hamma narsaga befarq va loqayd qaraydigan qilib qo'yishi mumkin. Bolaga erta ta'lim berishni, uni majburlash va qiynash bilan adashtirib yubormang.

Sabogul TOYIROVA,
Oltinsoy tumanidagi
42-maktab o'qituvchisi

"Ta'lim"—arabcha so'z, o'zagi ilm, tarbiyaning bir qismidir. Tarbiya esa ta'limni o'z ichiga oladi, aksincha emas.

"Tarbiya" fani

orqali tarbiyalamoqqa kimlar ko'proq haqli?

O'qituvchilar orasida doimgidek bahstlab mavzular ko'p bo'lsa-da, bular orasida yechimini kechiktirib bo'lmas (balki kechik-kandirman!) bir mavzu borasida to'xtalmoqni joiz deb bildim. O'quv yili boshlanishi arafasida eng ko'p murojaat qilingan savollardan biri, umumta'lim maktablarida yangi joriy etilayotgan "Tarbiya" fanini kimlar o'tsa bo'lishi haqida bo'ldi.

Aslini olib qaraganda, davlatimiz rahbarining ta'lim borasida qilgan eng katta islohotlaridan biri umumta'lim maktablarida "Tarbiya" fani joriy etilishi bo'ldi desak adashmaymiz. Real hayotdagi muammolar va virtual olamning ta'siri doirasida inson shaxsi psixikasi katta sinovlar oldida turgan bir paytda hat-to ki ko'pgina rivojlangan mamlakatlarda ham yoshlar orasida jiddiy muammolar uchrayapti. Virtual hayotdagi "olomonlashuv" holatlari real hayotga ham ko'chmoqda. Achinarlisi, ba'zan bu "xislat"lar yosh tanlamayapti. Ijtimoiy tarmoqlarda tarqatilayotgan turfa toifadagi turli ma'lumotlarni tahlil qilarkanman, bevosita vaqt oraliqida boy berilishi oqibatida o'z natijasini ko'rsatayotgan "Tarbiya" fanini ko'rgandek bo'laman. Keling, siz bilan so'z o'yinimas, ma'lumotlar o'yinida o'ynash orqali fikrlashamiz. Ma'lumotlar, dalillar, qarashlarni asoslab keltiraman, siz xulosa chiqaravering. Demak, "Tarbiya" nima ekanligini aniqlashdan boshlaymiz.

Tarbiya — shaxsda muayyan jismoniy, ruhiy, axloqiy, ma'naviy sifatarni shakllantirishga qaratilgan amaliy pedagogik jarayon; insonning jamiyatda yashashi uchun zarur bo'lgan xususiyatlarga ega bo'lishini ta'minlash yo'lida ko'riladigan chora-tadbirlar yig'indisi. Tarbiya insonning insonligini ta'minlaydigan eng qadimiy va abadiy qadriyatdir. Tarbiyasiz alohida odam ham, kishilik jamiyati ham mavjud bo'la olmaydi. Chunki odam va jamiyatning mavjudligini ta'minlaydigan qadriyatlar tarbiya tufayligina bir avlod-dan boshqasiga o'tadi (Qozoqboy Yo'ldoshev).

Tarbiya — ish, hunar, odob-axloq o'rgatishga va umuman kishining g'oyaviy va ma'naviy qiyofasini shakllantirishga qaratilgan ta'lim sistemasi. Shunday ta'lim sistemasi natijasida singdirilgan xislat, fazilat, odob-axloq ("O'zbek tilining izohli lug'ati").

Shu o'rinda Abdulla Avloniyning tarbiya borasidagi qiymati o'lchanmas fikrini isbot o'rinda keltirmoqchiman: "Tarbiya biz uchun yo hayot — yo mamot, yo najot — yo halokat, yo saodat — yo falokat masalasidir". Ma'lumki, ta'lim va tarbiyaning o'rtasida ochiq-oydin farq bor. "Ta'lim"—arabcha so'z, o'zagi ilm, tarbiyaning bir qismidir. Tarbiya esa ta'limni o'z ichiga oladi, aksincha emas. Demak, tarbiya o'z-o'zidan ta'limga nisbatan keng qamrovlidir. Jamiyatda har tarafmaga komil inson shaxsiyatini barpo qilish zaruriyat, va albatta, bu tarbiya ruhiy, aqliy va jismoniy tarafdori o'z ichiga oladi. Tarbiyaning makoni qalb bo'lib, inson qalbiga ta'sir etuvchi manbalaridan foydalangan holda tarbiyaviy ishlar yo'lga qo'yilmog'i lozim. Ha aytgancha, adabiyot (odob) o'qitishning bosh maqsadi ham komil shaxsni shakllantirish! Adabiyot darslarida hadislar, adiblar, ularning ijod namunalari, asar qahramonlari va ular tahlil(ar."halolash")ji jarayonida o'quvchi ruhiy va aqliy kamoloti bilan shug'ullaniladi. Asar qahramonlari ruhiyatiga kirish jarayonida o'quvchilar albatta o'zlariga xos tuyg'ularni his qilishadi. Birgina A.Qodiriyning "O'tkan kunlar" asarida Kumushning o'lim to'shigida yotgan holatda bo'lsa-da, Yusufbek hojiga harakat ko'rsatib o'rindan tarish-

ga intilishining o'zidayoq tarbiyaviy jihatlar o'rgatilayotganini kim rad etoladi?! Adabiyot darslarida o'g'rilik va to'g'rilik, qo'rqoqlik va uning badali, hissiyotlar ifodasi, vatanparvarlik, oilaga sadoqat, xiyonat, oqibat kabi insonga xos hislar o'rgatiladi va bu orqali o'quvchi tarbiyalanadi. Albatta, natija o'qituvchi mahoratiga ham bog'liq. Ishonavering, adabiyot darslari o'quvchilarni katta hayotga adiblar va ularning asarlari orqali tarbiyalab, tayyorlaydi. Ta'lim — komil tarbiyaning bir juz'idir. U esa aqlni rivojlantiradi va sayqallashtiradi. Natijada u o'z hayotida kerak bo'ladigan ilm-u ma'rifatni, ashyolar to'g'risidagi turli ma'lumotlarni, kasbiy mahoratni yoki kasb va hunarlarga tegishli bo'lgan fanlarni o'rganadi. Lekin tarbiyaga o'xshab keng qamrovli bo'la olmaydi. Chunki ta'lim insonning ruhiy, aqliy va jismoniy taraflarini birdek qamrab olmaydi. Shuning uchun ham ta'lim va tarbiya doimo birga bo'lishi talab etiladi. Bu haqiqatni esa Rasululloh sollallohu alayhi vasallamning quyidagi hadisi shariflari orqali ham bilib olishimiz mumkin. Abu Muso roziallohu anhudan rivoyat qilindi: "Rasululloh sollallohu alayhi vasallam: "O'loha ta'lo Men orqali yuborgan hidoyat va ilmning misoli yerga yoqqan yomg'ir kabidir. Yerning ba'zi joyi yaxshi ekan, suvni qabul qilib, ko'plab nabotot va o'simliklarni o'stiribdi. Uning ba'zi joylari qattiq ekan, suvni tutib qolibdi. Bas, u bilan O'loha odamlarga manfaat beribdi. Ular undan ichibdilar, sug'oribdilar va ekin ekidilar. Yerning ba'zi joylari silliq ekan. Suv tutmas va ekin ham o'stirmas ekan. Ana o'sha xuddi O'lohning dimda faqih bo'lgan kishiga o'xshaydi. O'loha men ila yuborgan narsa unga manfaat beribdi. O'zgalarga o'rgatibdi. Boshqasi o'sha narsaga e'tibor bermagan kishiga o'xshaydi. Yana biri esa, men ila yuborilgan O'lohning hidoyatini qabul qilmagan odamga o'xshaydi, "dedilar".

Alisher Navoiy bolaning voyaga yetishi, kamol topishida tarbiyaning kuchi va qudratiga alohida e'tibor beradi. Tarbiya natijasida bolaning foydali va yetuk kishi bo'lib o'sishiga ishonadi. Yosh bolani juda kichik yoshidan boshlab tarbiyalamoq zarur. Tarbiya inson o'zida yaxshi odat va fazilatlar hosil qilishiga yordam beradi. U odam shaxsi kishilar bilan munosabatda, ayniqsa kishilarning bir-birlariga bo'lgan ruhiy, ma'naviy ta'sirlari natijasida tarkib topadi deb, voyaga yetkazishda asosiy omillardan biri tarbiya ekanligini uqtiradi.

Mushohada qilishingiz uchun jiddiy savol bermoqchiman! Ajdodlarimiz qanday qilib dunyo tan olgan buyuk muhaddislar At-Termiziy va Al-Buxoriy, fan va tarix olamida o'z o'rniga ega Forobiy, Xorazmiy, Beruniy, Navoiy, Ibn Sino, Mahmud Qoshg'ariy, Az-Zamaxshariy, Amir Temur, Mirzo Ulug'bek, Bobur, Komil Xorazmiy, Munis Xorazmiy, Jaloliddin Manguberdi, Nodira, Ogahiy, Avloniy, Qodiriy, Cho'lpon, Behbudiy kabi buyuklarni olamga tuhfa eta oldilar? Bu ro'yxatni davom ettirsamda tugata olmasligim aniq. Balki biz ortga qarab milliy pedagogikamiz tarixini ham o'rganishimiz kerakdir. Keling, savolimga javobni qisman

"So'zlarning ma'nolarini tushuntirib bering, shunda siz insoniyat olamini anglashilmovchiliklarning yarmidan xalos qilgan bo'lasiz!"

R. Dekart

berishga harakat qilaman, lekin asosiy xulosaga o'zingiz kelishingiz kerak. Barchamiz farzandlarimiz og'ir-bosiq, mulohazali, ilmi, o'zgalarni hurmat qiladigan haqiqiy inson bo'lishini istashimiz tabiiy holat. Ajdodlarimiz bolaga ta'lim(ilm)ni o'rgatishdan oldin tarbiya (asosi "rob", Alloh)ni bilishi bilan jiddiy shug'ullanganlar. Bola ilm olishga kirishishdan oldin MUALLIMning din va dunyodagi darajasi haqida ma'lumotlarga ega bo'lgan, ta'lim olishga kirishguncha tarbiyalangan.

Yana unutmash kerakki, asosiy tarbiyani bola ko'zi orqali ongiga qabul qiladi. Tarbiya berishda asosiy mas'uliyat ota-onada deb bilamiz. To'g'ri! Ammo ota-onaning o'zida bu borada muammo yetarlicha bo'lsa-chi?

Endi boshqacha hisob-kitob qilamiz. Ma'lumki, bir bola SHAXS bo'lib jamiyatga naf keltiradigan darajaga yetguncha nafaqat ota-ona, balki davlat ham unga mablag' sarflaydi. Ta'lim sohasi esa biznes va boshqa sohalardan farqli ravishda o'z "hosili"ni vaqt hukmi bilan kafolatlangan tarzda beradi. Xalqimiz orasidagi "ta'limga sarflangan mablag' — eng oqilona mablag'" degan fikr bekor gap emas.

Hozirgi davrda inson qalbi va ongi uchun kurashning turli yo'llari mavjud. "Maxsus mutaxassis"lar tomonidan ishlab chiqilib, tor doirada amaliyotga joriy etilish orqali o'zlarining g'arazli maqsadlarini tarqatayotganlarning maqsadi aniq. Boshqacha aytganda, mafkura polygonlari ushbu polygonlaridanda xavfiroq. Ammo biz yoshlarimizda yot g'oyalarga qarshi g'oyaviy immunitet shakllantira olmaymizmi?! O'rni kelsa o'zimiz yot va vayronkor g'oyalarga qarshi tura olmaymizmi?! Demak, ta'lim va tarbiya beruvchilar, rahbarlar va shu sohaga aloqasi bo'lgan va bo'lmaganlar bu borada sergak bo'lmoqliklari kerakdek nazarimda. Sezgan bo'lsangiz, fikrlarimni ma'lumotlar orasida keltirib borayapman-u, lekin endi maqsadga ko'chaman. Yaqinda quyidagi ma'lumotlarga ko'zim tushdi. Unda "Tarbiya" fanini umumta'lim maktablarining "Boshlang'ich ta'lim", "Milliy g'oya va huquq", "Tarix", "Dinshunoslik" mutaxassisligiga ega fan o'qituvchilari o'tishi mumkin. Bu haqda Vazirlar Mahkamasining tegishli qarorida belgilab qo'yilgan (tahlil qilganimda bilanlarim ko'zim bilan o'qiganimga mos kelmadi!) deyilgandi. Xulosa o'zingizdan.

Tarix — ijtimoiy taraqqiyot jarayonida yuzaga kelgan voqe'lik, hayot. O'tmishga oid fakt va hodisalar majmuvi, o'tmish, kechmish. Biron voqea va hodisaning izchil taraqqiyot yo'li (O'zbek tilining izohli lug'ati).

Keltirilgan fan mutaxassislari bu fanni o'qitmasin degan fikrdan yiroqman. Har bir darsda ta'limgi, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi MAQSADlar qo'yilishining o'zidayoq ta'lim berish asosida tarbiya birgalikda olib borilishini ta'kidlamasam-da, buni bilasiz. Har bir ustoz o'z yo'nalishidan kelib chiqqan holda faniga oid tarbiyaviy jihatlarga ta'lim jarayonida ahamiyat berib bormog'i lozim. Endi "Tarbiya" fani orqali tarbiyalamoqqa kimlar ko'proq haqli degan savolga kechikkan javobim:

1. Ma'lum bir diniy muassasani tugatgan, dunyoqarashi keng, yoshi ulug', ko'pni ko'rgan, hurmatli va e'tiborli mutaxassis (Albatta, tavsiya asosida).

2. Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi. Albatta, jamoada o'z o'rniga ega, so'zi o'tkir, dunyoqarashi keng, o'rmaq bo'lgulik ish tajribasi bor o'qituvchi bo'lmo'g'i kerak. Ichmaydi, chekmaydi degan sifatarni kiritmasam-da, bilasiz (Jamoadagi tanlov asosida, ibratli hayotiy tajribaga ega bo'lsa yanada yaxshi).

3. Mahalla atrofida, yoxud ta'lim muassasasi atrofida yashovchi, e'l-yurt hurmatiga sazovor, o'qimishli, bilimli, barcha sohada yoshlar uchun o'rmaq bo'lishga arzigulik, so'zi o'tkir, pedagogik qobiliyatga ega inson. Zero, "Ta'lim va tarbiya—komillik garovi" ilmiy-ma'rifiy asarida ta'kidlanganidek (D. Qodirov, 2020-y), tarbiyadagi uch ildiz: oila, maktab, jamoatchilikdagi biror tomonning faoliyati bo'shshidimi yoki noto'g'ri yo'lga tushdimi, favqulodda voqealar sodir bo'lavardi (Qolaversa, OILA-MAKTAB-MAHALLA hamkorligi kuchayarmidi...).

4. Jamoada barcha yoshdagi insonlar bilan muloqot qilish orqali ta'sir o'tkaza oladigan, ibratli hayot yo'lga ega, katta hayotiy tajribasi bor, ta'lim-tarbiya sir-asrorlarini biladigan, yoshlar ongi va qalbiga ta'sir o'tkaza oladigan jamoa e'tirofidagi o'qituvchilar. Ba'zan nafaqa yoshidagi yoki nafaqaga chiqqan ustozlarimiz tajribasidan muntazam ravishda nafaqa "Tarbiya" fanida, balki sinfda va sinfdan tashqari ishlar va tadbirlarda foydalansak yanada o'rinni bo'lardi.

Agar imkon bo'lsa, bu fandan ta'lim berish orqali kelajakni tarbiyalamoqchi bo'lgan mutaxassislarga quyidagi kitoblarni o'qib chiqmoqlikni va doimo ish stollarida, kitob javonlarida shu asarlar bo'lmoqligini va undan doimo dars jarayonida qo'shimcha manba sifatida unumli foydalanishlarini so'ragan bo'lardim:

1. Hakim at-Termiziy va Al-Buxoriy ha-dislari.
2. Rabg'uziy, "Qissasi Rabg'uziy".
3. Kaykovus, "Qobusnoma".
4. Sharq rivoyatlari va hikoyatlari.
5. Rivoyatlar va asotirlar.
6. O. Mahmudov. "Farzandnoma".

Shuni unutmangki, "Tarbiya" fanining mas'uliyati katta va yuki og'ir. Agar maktabda bu fan o'z egasini topib bolalarga yetkazilsa, o'qitilsa, ishonavering maktab rahbariyati, o'qituvchilar, ota-onalar uchun katta yengillik bo'ladi farzand tarbiyasida. Qaysi fan o'qituvchisi "Tarbiya" fanidan ta'lim berishdan qat'i nazar, bu fanning zalvorini his qilsa yaxshi bo'lardi. Xulosa o'rinda shuni ta'kidlardimki, yaxshi-yomon, halol-harom, egri-to'g'ri, hurmat-izzat, muhabbat va oqibatni bilib, his qilib o'sgan o'quvchilar jamiyat rivoji uchun albatta o'z hissasini qo'shishga ishonamiz. Tengsiz bilim, mahorat va xotiraga ega bo'lsa-da, ammo insoniy tuyg'ulardan xoli bo'lgan har qanday xodim, rahbar, va umuman olganda, jamiyatdagi har qanday shaxs, ishonavering, eng kerakli vaqtida va joyda sizga pand berishdan qaytmaydi va qo'rqmaydi. Tarbiya juda ko'p sohada hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi, tarbiyaga e'tiborsiz mamlakat qachon bo'lsada tanazzulga va inqirozga yuz tutadi. Bolani milliylik, qadriyatlar, xalq pedagogikasiga suyanib, chin insoniy tuyg'ular asosida tarbiyalash va jismoniy tarbiyaga e'tibor berish borasidagi taklif va mulohazalar haqligini doimo hayotning o'zi isbotlagan. Va unutmangki, tarbiyada vaqtdan yutqazib bo'lmaydi, boy berilgan vaqt og'rig'ini avlodlar his qilishidan og'riqliroq alam bo'lmasa kerak.

Surayyo QODIROVA,
Surxondaryo VXTXQTMOHM
katta o'qituvchisi

Diqqat! Yangi rukn: "Ma'rifat" repetitori"

"MA'RIFAT" REPETITORI"

majburiy fanlarni o'rganishga yordam beradi

Talaba bo'lish istagida astoydil saboq olgan bitiruvchining birinchi yildanoq talabalikka qabul qilinishi maktabda berilgan 11 yillik ta'limning natijasini belgilab beradi. Shunday ekan, endilikda maktab ma'muriyati hamda o'qituvchilar oldiga qo'yilgan ustuvor vazifalardan biri sifatli ta'lim berish bilan bir qatorda o'quvchilarni oliy o'quv yurtlari kirish imtihonlariga tayyorlab borishdan ham iborat. Zero, talabalikka erishmoqchi bo'lganlar faqat repetitor yoki o'quv markazlaridan emas, balki maktabdagi o'qituvchidan ham yetarlicha bilim olishlari zarur.

NEGA AYNAN MAJBURIY FANLAR?

Yaqinda tilimizga "majburiy fanlar" degan tushuncha kirib keldi. Ona tili (o'zbek, rus yoki qoraqalpoq tili), Matematika hamda O'zbekiston tarixi fanlari triadasi ayni shu nom bilan atalmoqda. Ushbu majburiy fanlar kirish imtihonlarining ajralmas bo'lagiga aylanyapti. Garchi istisno tariqasida bu yilgi test sinovlarida majburiy fanlardan test topshirilmagan bo'lsa-da, keyingi yildan boshlab barcha test topshiruvchilar uchun majburiy uchta fan bo'yicha ham testlar berilishi belgilangan. Demak, bo'lajak abituriyentlar bakalavriat ta'lim yo'nalishiga mos ikkita fandan tashqari ushbu uch majburiy fanni ham ulardan test yecha oladigan darajada o'zlashtirib borishlari lozim.

Bundan tashqari, hozir muhokama jarayoniga qo'yilgan Prezident qarori loyihasida umumta'lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi hamda oliy ta'lim muassasalariga kirish imtihonlari unifikatsiya qilinib, yagona imtihon joriy etilishi qayd etilgan. Bunda barcha bitiruvchilar yakuniy davlat attestatsiyasi imtihoni sifatida yuqoridagi fanlar triadasi bo'yicha test sinovlari topshirishlari belgilangan. Majburiy fanlar

bo'yicha test sinovi natijalari umumta'lim muassasasi bitiruvchilarining umumiy ta'lim to'g'risidagi hujjati (shahodatnoma, diplomi)ga qo'yilishi mo'ljallanmoqda. Demak, barcha bitiruvchilar majburiy fanlarni test yecha oladigan darajada puxta bilishlari kerak.

To'g'ri, bu hujjat hali loyiha maqomida bo'lsa-da, unda majburiy fanlarga e'tibor qaratilayotganini anglash qiyin emas. Hujjat rasman qabul qilingach bu yanada oydinlashadi. Xulosa qilib aytganda, maktab ma'muriyati hamda o'qituvchilar o'z maktabining ko'rsatkichlari va istiqboldagi reytingini oshirish, ta'limni keyingi bosqichda davom ettirishni istagan o'quvchilarning talabalik maqomiga erishishlari uchun amalga oshirilajak chora-tadbirlarni bugundan boshlashlari lozim. Bu jarayonda gazetamiz Sizga ko'makdosh bo'lishga tayyor.

"MA'RIFAT" QANDAY YORDAM BERISHI MUMKIN?

Majburiy fanlar va ular bo'yicha o'quvchilar tomonidan egallanishi lozim bo'lgan bilimlarning muhim ahamiyat kasb etishini anglagan holda "Ma'rifat" gazetasi "Ma'rifat" repetitori" ruknini tashkil etadi. Mazkur rukn Ona tili,

Matematika va O'zbekiston tarixi fanlarini bir o'quv yili davomida (sentabr-dan maygacha) tizimli va taqvimiy asosda o'rganish va egallangan bilimlarni o'z vaqtida sinovdan o'tkazib, monitoring qilib borish imkonini beradi. Ushbu gazeta kursi vositasida uchala fanni birgalikda, bosqichma-bosqich, shu bilan bir qatorda intensiv ravishda o'zlashtirib borish mumkin.

Quyida uchala fan bo'yicha Davlat test markazi tomonidan test savollari tuziladigan barcha darsliklardagi mavzular o'zlashtirilishi oson bo'lishi uchun bir o'quv yiliga mo'ljallangan intensiv taqvim-mavzu rejalar ko'rinishida taqdim etilmoqda. Gazetaning keyingi sonidan boshlab ushbu reja asosida tegishli mavzular bo'yicha har bir fandan maxsus test savollari taqdim etiladi. Bunda o'quvchi bir hafta davomida belgilangan reja asosida berilgan mavzuni mustaqil ravishda mukammal o'zlashtiradi hamda gazeta-da shu mavzular bo'yicha testlar e'lon qilingach, o'zini mavzuni monitoringdan o'tkazib boradi.

Demak, rukndan samarali foydalanish uchun o'quvchi avvalo ushbu uch fan bo'yicha belgilangan darsliklar yoki ularning elektron variantlarini o'qish imkoniga ega bo'lishi kerak. Bir hafta vaqt davomida rejada berilgan mavzularni puxta o'zlashtirib olish uchun haftada kamida uch kun vaqt ajratib, ajratilgan har bir kunni bitta fanga bag'ishlash maqsadga muvofiq (oliy o'quv yurti kirish imtihoniga tayyorgarlik ko'rayotganlar haftaning qolgan to'rt kunini o'zlarining ikki asosiy fanlariga ajratishlari mumkin). Shu tariqa ushbu uchta fanni tizimlashtirilgan holda o'zlashtirib borish imkonini yuzaga keladi.

SINOVNI SAMARALI TASHKIL ETISH UCHUN NIMA QILISH KERAK?

Bir hafta davomida quyidagi rejada berilgan mavzular o'zlashtirib bo'lingach, gazetaning navbatdagi sonida shu mavzular bo'yicha 15 talik test savollari e'lon qilinadi. O'quvchilar mavzuni qanchalik puxta o'zlashtirganliklarini, undagi bo'shliqlarni ushbu testlarni yechib ko'rgan holda aniqlab, mustaqil monitoring qilib boradilar. Buning uchun har bir sondagi testlarning javoblari, zarur hollarda tahlillari shu sonning o'zidayoq e'lon qilinadi. Shu tariqa, o'quvchilar har haftada uchta fan bo'yicha jami 45 ta mavzulashdirilgan testlarni yechib, o'z bilimlarini sinovdan o'tkazadilar.

Bunday sinov tizimi sinfda darsdan tashqari mashg'ulot sifatida tashkil etilishi ham mumkin. Bunda tegishli fan o'qituvchisi o'z fani bo'yicha quyidagi reja asosida mavzularni mustaqil o'zlashtirish uchun o'quvchilarga darsdan tashqari topshiriqlar sifatida berib boradi. Har hafta o'qituvchi tomonidan gazetadagi testlar e'lon qilingach, ushbu testlar yordamida o'quvchilar bilimi sinab ko'riladi hamda natijalar monitoring qilinadi, mavzulardagi bo'shliqlar aniqlanadi, o'quvchilarda test yechish ko'nikmasi shakllantiriladi. Shuningdek, gazetadagi mavzulashdirilgan testlardan ular tuzilgan darslik oid bo'lgan sinf o'quvchilari bilimini sinab borish uchun ham foydalanish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, mazkur tizim o'qituvchi nazorati va motivatsiyasi ostida o'quvchilarning tizimlashtirilgan mavzularni mustaqil ravishda o'rganishlari hamda egallangan bilimlarini haftalik sinovlar asosida mustahkamlab, takrorlab borishlariga asoslanadi. Uning amalga tatbiq etilishida fan o'qituvchisining fidoyiligi va maktab rahbariyatining muassasa reytingini ko'tarishga qaratilgan chora-tadbirlari muhim ahamiyat kasb etadi. **Zero, bir o'quv yili davomida mazkur ruknini uzluksiz kuzatib borgan hamda topshiriqlarni sidqidildan bajargan o'quvchi test sinovlarida majburiy fanlardan yuqori natija ko'rsatishi shubhasiz.**

ONA TILI FANIDAN INTENSIV TAQVIM-MAVZU REJA

T.R.	O'rganiladigan bo'limlar	Mavzular soni	Betlar raqami	Testlar e'lon qilinadigan sana
5-SINF (darslikning 2020-yilgi nashri)				
1.	Kirish. Fonetika	14 ta	3-53-betlar	2020-yil 23-sentabr
2.	Grafika. Talaffuz va imlo me'yorlari	15 ta	54-94-betlar	30-sentabr
3.	Talaffuz va imlo me'yorlari. Leksikologiya	15 ta	96-119-betlar	7-oktabr
4.	Leksikologiya	14 ta	122-155-betlar	14-oktabr
5.	Lug'atshunoslik. Punktatsiya	14 ta	157-188-betlar	21-oktabr
6.	Bir darslik doirasidagi testlar			28-oktabr
6-SINF (darslikning 2017-yilgi nashri)				
7.	Kirish. Matn. Morfologiya	17 ta	3-32-betlar	4-noyabr
8.	Morfologiya	15 ta	33-55-betlar	11-noyabr
9.	Morfologiya	14 ta	57-81-betlar	18-noyabr
10.	Morfologiya	15 ta	83-103-betlar	25-noyabr
11.	Morfologiya	15 ta	104-125-betlar	2-dekabr
12.	Morfologiya	14 ta	126-145-betlar	9-dekabr
13.	Morfologiya	15 ta	147-168-betlar	16-dekabr
14.	Morfologiya	15 ta	170-199-betlar	23-dekabr
15.	Bir darslik doirasidagi testlar			30-dekabr
7-SINF (darslikning 2017-yilgi nashri)				
16.	Kirish. Matn. Mustaqil so'z turkumlari	14 ta	3-39-betlar	2021-yil 6-yanvar
17.	So'zning munosabat shakllari	13 ta	43-71-betlar	13-yanvar
18.	Yordamchi so'z turkumlari	14 ta	72-97-betlar	20-yanvar
19.	Yordamchi so'z turkumlari	14 ta	99-121-betlar	27-yanvar
20.	Yordamchi so'z turkumlari	14 ta	123-152-betlar	3-fevral
21.	Bir darslik doirasidagi testlar			10-fevral

8-SINF (darslikning 2019-yilgi nashri)				
22.	Kirish. Ijodiy matn. Insho va uning turlari. Sintaksis	14 ta	3-38-betlar	17-fevral
23.	Gap. Sodda gap sintaksisi	15 ta	41-76-betlar	24-fevral
24.	Ikkinchi darajali bo'laklar. Uyushiq va ajratilgan bo'lakli gaplar	14 ta	79-139-betlar	3-mart
25.	Bir darslik doirasidagi testlar			10-mart
9-SINF (darslikning 2019-yilgi nashri)				
26.	Kirish. Qo'shma gap. Bog'langan qo'shma gap. Ergashgan qo'shma gap	14 ta	3-46-betlar	17-mart
27.	Ergashgan qo'shma gap. Bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gap. Ko'chirma gap	14 ta	48-88-betlar	24-mart
28.	Matn. Tinish belgilarining qo'llanishi	14 ta	90-122-betlar	31-mart
29.	Bir darslik doirasidagi testlar			7-aprel
10-SINF (darslikning 2017-yilgi nashri)				
30.	Uslubiyat	13 ta	4-46-betlar	14-aprel
31.	Uslubiyat	13 ta	49-97-betlar	21-aprel
32.	Bir darslik doirasidagi testlar			28-aprel
11-SINF (darslikning 2018-yilgi nashri)				
33.	Nutq madaniyati	10 ta	6-43-betlar	5-may
34.	Nutq sofligi	7 ta	48-73-betlar	12-may
35.	Bir darslik doirasidagi testlar			19-may

Berilgan topshiriqni bajarish uchun bir hafta vaqtigiz bor. Vaqtdan unumli foydalaning hamda keyingi sondagi testlarga to'liq va to'g'ri javoblar topishga harakat qiling.

Bir haftadan so'ng 5-sinf Ona tili darsligining kirish va fonetika qismlari bo'yicha test topshiriqlari beriladi. Ushbu darslikning 53-betigacha bo'lgan bilimlarni o'zlashtirgan holda testlarga astoydil tayyorgarlik ko'ring.

MATEMATIKA FANIDAN INTENSIV TAQVIM-MAVZU REJA

T.R.	O'rganiladigan bo'limlar	Mavzular soni	Mazkur mavzular o'rin olgan darsliklar	Testlar e'lon qilinadigan sana
1.	Natural, butun, ratsional, irratsional, haqiqiy sonlar. Natural sonlar ustida amallar (1-qism)	20 ta	5-sinf (5-90-betlar)	2020-yil 23-sentabr
2.	Natural, butun, ratsional, irratsional, haqiqiy sonlar. Natural sonlar ustida amallar (2-qism)	7 ta	6-sinf (3, 6-15-betlar)	30-sentabr
3.	Butun sonlar ustida amallar (1-qism)	13 ta	6-sinf (123-150-betlar)	7-oktabr
4.	Butun sonlar ustida amallar (2-qism)	12 ta	6-sinf (123-150-betlar)	14-oktabr
5.	Ratsional sonlar ustida amallar (1-qism)	8 ta	5-6-sinflar	21-oktabr
6.	Ratsional sonlar ustida amallar (2-qism)	7 ta	7-8-sinflar	28-oktabr
7.	Yuqoridagi mavzular doirasidagi testlar			4-noyabr
8.	Nisbat va proporsiya (1-qism)	4 ta	6-sinf (88-105-betlar)	11-noyabr
9.	Nisbat va proporsiya (2-qism)	4 ta	6-sinf (106-122-betlar)	18-noyabr
10.	Tenglama va tenglamalar sistemasi (chiziqli tenglama va chiziqli tenglamalar sistemasi) (1-qism)	7 ta	6-sinf	25-noyabr
11.	Tenglama va tenglamalar sistemasi (chiziqli tenglama va chiziqli tenglamalar sistemasi) (2-qism)	12 ta	7-8-sinflar	2-dekabr
12.	Foiz va unga doir masalalar (1-qism)	12 ta	5-6-sinflar	9-dekabr
13.	Foiz va unga doir masalalar (2-qism)	12 ta	9-11-sinflar	16-dekabr
14.	Yuqoridagi mavzular doirasidagi testlar			23-dekabr
15.	Kombinatorika va ehtimollar nazariyasi (1-qism)	11 ta	7-sinf (154-180-betlar)	30-dekabr
16.	Kombinatorika va ehtimollar nazariyasi (2-qism)	10 ta	11-sinf (27-91-betlar)	2021-yil 6-yanvar
17.	Ketma-ketlik, qonuniyat, mantiq, algoritim (1-qism)	11 ta	10-11-sinflar	13-yanvar

Boshqa majburiy fanlardan farqli o'laroq, Matematika (majburiy) fani tarkibidagi 15 ta test topshiriqlarining har biri Davlat test markazi tomonidan qayd etilgan 15 ta bo'lim asosida tuzilishi aytilgan edi. DTM-ning ma'lumot berishicha, Matematika (majburiy) fani test savollari 7-11-sinflar Geometriya fanidan shakllantirilmaydi. Demak, faqat Matematika va Algebra fanlaridagi DTM qayd etgan 15 ta bo'limni puxta o'rganish lozim. Shu sababli ham yuqoridagi intensiv taqvim-mavzu

18.	Ketma-ketlik, qonuniyat, mantiq, algoritim (2-qism)	8 ta	10-11-sinflar	20-yanvar
19.	Grafikda keltirilgan ma'lumotlar tahlili (1-qism)	6 ta	7-9-sinflar	27-yanvar
20.	Grafikda keltirilgan ma'lumotlar tahlili (2-qism)	7 ta	10-11-sinflar	3-fevral
21.	Yuqoridagi mavzular doirasidagi testlar			10-fevral
22.	Hisoblash qoidalarini (amallar bajarish, arifmetik kvadrat ildiz, miqdorning taqribiy qiymati, sonlarni yaxlitlash, absolut va nisbiy xatolik, sonning moduli, standart shakli) (1-qism)	13 ta	5-8-sinflar	17-fevral
23.	Hisoblash qoidalarini (amallar bajarish, arifmetik kvadrat ildiz, miqdorning taqribiy qiymati, sonlarni yaxlitlash, absolut va nisbiy xatolik, sonning moduli, standart shakli) (2-qism)	9 ta	9-11-sinflar	24-fevral
24.	O'lcham birliklari (1-qism)	17 ta	4-8-sinflar	3-mart
25.	O'lcham birliklari (2-qism)	10 ta	9-11-sinflar	10-mart
26.	Geometrik shakllar va ularning o'lchovlari (1-qism)	8 ta	7-9-sinflar	17-mart
27.	Geometrik shakllar va ularning o'lchovlari (2-qism)	7 ta	10-11-sinflar	24-mart
28.	Yuqoridagi mavzular doirasidagi testlar			31-mart
29.	Jadvallarda keltirilgan ma'lumotlar tahlili (1-qism)	6 ta	5-9-sinflar	7-aprel
30.	Jadvallarda keltirilgan ma'lumotlar tahlili (2-qism)	6 ta	10-11-sinflar	14-aprel
31.	Fazoviy jismlar va ularning o'lchovlari (1-qism)	12 ta	5-9-sinflar	21-aprel
32.	Fazoviy jismlar va ularning o'lchovlari (2-qism)	12 ta	10-11-sinflar	28-aprel
33.	Mulohazalar (1-qism)	6 ta	7-sinf	5-may
34.	Mulohazalar (2-qism)	6 ta	10-11-sinflar	12-may
35.	Yuqoridagi mavzular doirasidagi testlar			19-may

rejani tuzishda DTM tavsiyasiga amal qilingan holda ko'rsatilgan 15 ta bo'limning har biri bo'yicha ikki qismdan iborat test topshiriqlarini berib borish nazarda tutildi. Ayrim bo'limlar darsliklarda alohida mavzu sifatida qayd etilmagani uchun bir necha darsliklar keltirildi.

Gazetaning navbatdagi sonida "Natural, butun, ratsional, irratsional, haqiqiy sonlar. Natural sonlar ustida amallar" bo'limi yuzasidan 1-qism test topshiriqlari beriladi.

O'ZBEKISTON TARIXI FANIDAN INTENSIV TAQVIM-MAVZU REJA

T.R.	Paragraf raqami	Paragraflar soni	Bir hafta davomida o'qilishi lozim bo'lgan betlar soni	Testlar e'lon qilinadigan sana
6-SINF. TARIX: QADIMGI DUNYO (darslikning 2017-yilgi nashri)				
1.	Kirish, 1-5-§§ va 19-20-§§	7 ta	32 bet	2020-yil 23-sentabr
2.	31-36-§§ va xulosa	6 ta	29 bet	30-sentabr
3.	Bir darslik doirasidagi testlar			7-oktabr
7-SINF. O'ZBEKISTON TARIXI (darslikning 2017-yilgi nashri)				
4.	Kirish, 1-7-§§	7 ta	26 bet	14-oktabr
5.	8-14-§§	7 ta	26 bet	21-oktabr
6.	15-21-§§	7 ta	25 bet	28-oktabr
7.	22-29-§§	8 ta	31 bet	4-noyabr
8.	30-35-§§	6 ta	24 bet	11-noyabr
9.	36-42-§§	7 ta	27 bet	18-noyabr
10.	Bir darslik doirasidagi testlar			25-noyabr
8-SINF. O'ZBEKISTON TARIXI (darslikning 2019-yilgi nashri)				
11.	Kirish, 1-4-§§	4 ta	16 bet	2-dekabr
12.	5-13-§§	9 ta	33 bet	9-dekabr
13.	14-21-§§	8 ta	30 bet	16-dekabr
14.	22-26-§§	5 ta	19 bet	23-dekabr
15.	27-31-§§	5 ta	19 bet	30-dekabr
16.	32-40-§§	9 ta	42 bet	2021-yil 6-yanvar
17.	Bir darslik doirasidagi testlar			13-yanvar

9-SINF. O'ZBEKISTON TARIXI (darslikning 2019-yilgi nashri)

18.	Kirish, 1-5-§§	5 ta	18 bet	20-yanvar
19.	6-12-§§	7 ta	26 bet	27-yanvar
20.	13-20-§§	8 ta	30 bet	3-fevral
21.	21-28-§§	8 ta	26 bet	10-fevral
22.	29-37-§§	9 ta	34 bet	17-fevral
23.	38-41-§§	4 ta	25 bet	24-fevral
24.	Bir darslik doirasidagi testlar			3-mart
10-SINF. O'ZBEKISTON TARIXI (darslikning 2017-yilgi nashri)				
25.	Kirish, 1-4-§§	4 ta	24 bet	10-mart
26.	5-9-§§	5 ta	30 bet	17-mart
27.	10-15-§§	6 ta	32 bet	24-mart
28.	16-22-§§	7 ta	29 bet	31-mart
29.	23-28-§§	6 ta	28 bet	7-aprel
30.	Bir darslik doirasidagi testlar			14-aprel
11-SINF. O'ZBEKISTON TARIXI (darslikning 2018-yilgi nashri)				
31.	Kirish, 1-4-§§	4 ta	34 bet	21-aprel
32.	5-9-§§	5 ta	36 bet	28-aprel
33.	10-16-§§	7 ta	38 bet	5-may
34.	17-22-§§	6 ta	35 bet	12-may
35.	Bir darslik doirasidagi testlar			19-may

Gazetaning keyingi sonida O'zbekiston tarixi fanidan 6-sinf "Tarix: qadimgi dunyo" darsligining Kirish, 1-5- hamda 19-20-paragraflari (jami 7 ta paragraf - 32 bet ma'lumotlar) asosida test topshiriqlari beriladi.

Berilgan topshiriqni bajarish uchun bir hafta vaqtigiz bor. Vaqtdan unumli foydalaning hamda keyingi sondagi testlarga to'liq va to'g'ri javoblar topishga harakat qiling.

OMAD YOR BO'LSIN!

Zarurat tufayli “Yandeks” mobil ilovasi orqali taksiga murojaat qildim. Haydovchi 3 daqiqada yetib keldi. Minib kerakli joyga otlandik, “Yandeks” oʻzbekcha gapirayapti. ehtiyot boʻling, radar bor, tezlik cheklovi 70 gacha.

Tilingga shakar, “Yandeks taksi”!

“Yandeks”ning ruscha gapirishini bilardim, lekin shu paytgacha oʻzbekcha gapirishidan bexabar ekanman. Mana, oʻqishimning ikkinchi semestri ham boshlandi, darslar onlayn tarzda oʻtmoqda, yaxshiyam rus guruhidaman, “Live Transcribe” mobil ilovasidan foydalanaman, ovozi nutqlarni matnga aylantiradi. Ushbu ilova 70 dan ortiq tilni matnga aylantira oladi, faqat oʻzbekchasi yoʻq. Bundan tashqari, ustozlar “YouTube”dan ham topshiriq berib turadi, pastki oʻng burchagida tugmachasi bor, bossangiz, ovozlarni avtomatik tarzda rus tilida substitrlar orqali beradi. “YouTube” bir necha tildagi nutqni avtomatik tarzda matnga aylantira oladi.

Xoʻsh, men bu mavzuni nega yozdim? Meni koʻproq oliy oʻquv yurtlarida oʻqiyotgan oʻzbek guruhlaridagi eshitishida nuqson boʻlgan talabalarning kelajagi xavotirga solmoqda. Ular eshitish imkoniga ega boʻlmasa, nutqni matnga aylantiradigan dastursiz, surdo tarjimonlar yordamimiz oʻqishayapti.

Oilada eshitishida nuqson boʻlgan chaqaloq dunyoga kelsa, kelajagini oldindan bashorat qilishadi. Chunki Oʻzbekistondagi eshitishida nuqson boʻlgan insonlar qanday sharoitda yashayotgani, koʻpchiligi savodsiz ekanini bilishadi.

Har doim tilimizga eʼtibor berish kerak, deb bir-birimizni tanqid qilamiz-u, hech qanaqa qulayliklar yoki dasturlar ishlab chiqmaymiz. Mana, ruslarning “Yandeks taksi”si oʻz dasturiga oʻzbekchaniyam kiritdi, bundan nafaqat bizga qulaylik yaratdi, shu bilan birga mijozlar sonini koʻpaytirib, ish hajmini oʻrtirib, daromadini ham koʻpaytiraypti. XXI asrda axborot texnologiyalari bilan koʻplab toʻsiqlarga yechim topish mumkin. Boshqa xalq vakillari tilimizga eʼtibor berib, oʻzbeklarga qulayliklar yaratsa-yu, oʻzimiz jim qarab tursak, qanday xalqmiz?

Maʼmurjon AHLIDDINOV, OʻzJOKU talabasi

Qobil amakining uch qizi boʻlsa-da, kenjasi Nodirani boshqacha yaxshi koʻradi. “Oʻgʻlim yoʻq” deya oʻksigan paytlari ham boʻlgan. Mana, bugun ham nima sabab boʻldi-yu, yana shu mavzu ochildi. Nodira maktabdan keldi. Oyisi va dadasiga salom berib uyga kirdi. Qobil amaki qiziga koʻzi tushib nimadir demoqchi boʻldi-yu, indamadi. Shu pallada turmushga chiqqan qizlari xayolidan oʻtdi va qoʻl telefonini olib tanish raqamlarni tera boshladi. Oʻrtancha qizi bilan bogʻlana olmadi. Katta qizi ham qoʻngʻiroqqa javob bermadi. Oʻzini ovutish uchun yana tomorqaga kirdi. Egat boshida ketmon dastasini ushlab oʻyga soldi. Oʻgʻli boʻlganida yonida yondosh, mehri oʻzgacha boʻlarmidi?

“Qizlarimni oʻzing asra”

Quyosh bugungi kun uchun nurini sochib boʻlgandek ufqqa ogʻa boshladi. Kechki ovqat mahali erining tobi yoʻqdek tuyuldimi, Bibixol aya undan hol soʻradi. Qobil amaki picirlab omin dedi-yu, shart oʻrnidan turib xonani tark etdi. Tun yarmigacha televizor qarshisida oʻtirishni odat qilgan ota bugun kechki ovqatdan turib yotoqxonaga kirdi. Toʻshakka oyoq choʻzib shiftga termuldi. Xayolga choʻmib devorda ilingan ota-onasining suratiga nigohi qadaldi. Nima uchun otadan koʻra ona mehriini bebaho sanaymiz. Qizlarimga nisbatan men ham bemehr otamanmi?..

Almira AMIRQULOVA, OʻzJOKU talabasi

Tili boshqa, dili boshqalar

Toʻylardagi isrofgarchilik haqida eng koʻp gapiradiganlar kim, bilasizmi? Bular sanʼatkorlar va mahalla raislari.

Yaqinda qishloqqa borsam, hammaning tilida mahallamiz raisi oʻgʻlini uylantirgani. Toʻymisan, toʻy boʻlibdi. Dasturxonda yoʻq narsaning oʻzi yoʻq. Yana bir gap, koʻpchilik sanʼatkorlar tok-shoularga chiqib qanaqa toʻy qilish kerak ekanligi haqida ogʻzini toʻldirib gapirishadi. Oʻzlaridan soʻrasangiz hatto tugʻilgan kunini 200 dan kam odam bilan oʻtkazmaydi.

Chaqaqlarning tugʻruqxonadan chiqishini kamay-surnaylar bilan kutib olmaslik kerak ekani, bolaga shovqin salbiy taʼsir qilishi haqida ham koʻp gapiriladi. Lekin yaqinda bir mashhur sanʼatkorimizning nabirali boʻlgani

sabab keliniga “Malibu”, rafiqasiga ham qanaqadir qimmatbaho mashina sovgʻa qilgani, hatto toʻy ham qilib bergani haqida gap tarqaldi. Buni eshitgan aksariyat kelinlar “Menga ham mashina olib bering!” deb diydiosini boshlab qolsa-chi.

“Pul uniki, oila uniki. Sening nima ishing bor?”. Rost aytasiz, ammo shular elning asil koʻzgu-si emasmi? Aytayotgan gaplariga oʻzlari ham ishonmaydigan, bebaho urf-odatlarimiz deya davrada ogʻiz koʻpirtirib, xalqimizga yet madaniyatni sahnada aynan oʻzlari koʻz-koʻz qilyaptimi?

Shunaga gaplar... Yulduz ABDURASHIDOVA, OʻzJOKU talabasi

Nazirova, kitobing qani?

Maktabni eslasam, xayolimda kutubxonachimiz Saodat opa gavdalanaveradi. Ana uning nur yogʻilib turgan yuzi, koʻzlaridagi anglab boʻlmas sehr...

Kutubxonaga ilk qadam qoʻyganimizda opamiz “Bolalar, bu xona maktabimizning xazinasi — bizning boyligimiz. Undagi kitoblarga shikast yetkazmasdan, koʻp va xoʻp oʻqishingiz kerak. Yoʻqsa,

dunyodagi eng qashshoq insonga aylanib qolasiz”, deya soʻz boshlagandi. Uning gaplarini eshitib bola aqlimgiz “Tavba, boy yoki kambagʻal boʻlishimizga kitobning nima aloqasi bor ekan?” degan

Kitob uchun joy bormi?

“Oʻqing va oʻrganing. Jiddiy kitoblarni oʻqing. Qolganini hayotning oʻzi tushuntirib beradi”, degan edi Dostoyevskiy. Toʻgʻri, inson kitobdan juda koʻp fazilatlarni oʻrganadi, hayotga boʻlgan qarashi oʻzgaradi, fikri teranlashadi. Yurtimizda azaldan kitobga qiziqish yuqori boʻlgan. Soʻnggi yillarda bu boradagi ishlar yanada ortdi. Turli tanlov va festivallar, adabiy uchrashuvlar mana shu ezgu maqsad yoʻlida xizmat qilmoqda. Ammo bu qatlamdan uzilib qoʻlgancha vaqtini behuda sarflayotganlar ham yoʻq emas.

Bir oʻylab koʻring, besh-olti yashar bolaning qarshisiga suratli ertak kitob bilan zamonaviy telefonni qoʻy-ing-chi, qay birini tanlarkan? Otasi-yu onasining, aka-singillarining qoʻlida kitob koʻrmay oʻsayotgan bolaning tanlovi qanday boʻlishi sizga maʼlum. Yana kalavaning uchi oilaga, ota-ona va yaqinlar tarbiyasiga borib taqaladi. Psixologlarning taʼkidlashicha, inson yilliga oʻrtacha oʻnga yaqin badiiy asar oʻqir ekan. Yaqinda bu maʼlumotning toʻgʻriligiga ishonchim ortdi. Kitob mutolaasini xush koʻradigan va ijtimoiy tarmoqlarsiz vaqti oʻtmaydigan ikki toifadagi yoshlar davrasida boʻldim. Qaysi biri kitobxon-u, qaysi biri internetga mukkasidan ketganini payqash juda oson.

Bilasizmi, ularning kishilar davrasida oʻzini tutishi, suhbat mavzusiga bildirayotgan fikri, hayotga boʻlgan qarashlari tubdan farq qiladi. Kitob hayotimizni ibrat ila yashnatguvchi shamdir. Zero, mutolaani xush koʻrgan inson maʼnoli mehr-muhabbatga toʻla, qalbi esa begʻubor. Yuragida qora dogʻ koʻrinmaydi, qoʻlidan yomonlik kelmaydi. Oriyati, diyonati kitobdan olgan hissiyoti kabi yuksak boʻladi, kelajagini oʻz qoʻl bilan qura olishga qurbi yetadi. Hayotini hikmatlar bilan toʻldiradi. Agar siz ham shunday yashashni istasangiz, koʻnglingiz va uyingizda kitob uchun joy ajrating!

Roʻziqul OCHILOV, OʻzJOKU talabasi

savol urilgani esimda. Yillar davomida kitoblar — undan olgan bilimimiz haqiqatan ham bitmas-tuganmas xazina ekaniga ming bor amin boʻldim.

Saodat opa oʻz kasbini sevar, kitoblarni oʻz farzandidek avaylardi. Maktabimizdagi barcha oʻquvchilarning ismi, familiyasi, qiziqishi, oxirgi marta kutubxonadan qanday kitob olib oʻqigani — barchasidan boxabar edi. Olgan kitobimizni tugatib boshqasiga almashtirish uchun oldiga boradigan boʻlsak, hech erinmasdan oʻqigan kitobimizning mazmunini birma-bir soʻrab chiqardi. Nafaqat meni, balki kutubxonaga kelgich barcha oʻquvchilarni haqiqatan kitobni oʻqiganmikan yoki yoʻq degan xayolda sinab koʻrar edi. Baʼzi vaqtlari dangasalik qilib,

kitobni oʻqimay qolganimda Saoda opadan qochib yurgan paytlarim ham boʻlgan. Biroq baribir “qoʻlga tushardim”. “Nazirova, kitobing qani? Oʻqiyapsanmi? Qachon tamom boʻlar ekan? Mazmunini haqida men bilan suhbatlashgin. Vaqtning bekorga ketkazmasdan oʻqigin, qizim. Oʻqisang, hech qachon kam boʻlmaysan”, — soʻzlay boshlard, mehr toʻla koʻzlarini menga tikib.

Oʻylab qarasam, ilk bor qoʻlimga kitob tutqazgan, ilgma boʻlgan muhabbatimni oshirgan ham kutubxonachimiz ekan. Bunday oʻz kasbining fidoyilari har vaqt har zamon uchun juda zarur va biz ularga muhtojmiz.

Nozima NAZIROVA, OʻzJOKU talabasi

Talabalik — oltin davr! Biroq uning bahosini salomatlik qiymatiga tenglashtirib boʻlmaydi. Bugungi kun talabalari aynan mana shu mohiyatni haligacha tushunib yetganicha yoʻq. Shu sababdan koʻpchilik talabalarda asabiylik, jizzakilik, uyqusizlik, tushkunlik, gastrit, jigar xastaligi va boshqa turdagi kasalliklarni kuzatish mumkin. Talabalarga esa bu narsani uqtirish ancha mushkul.

Tanangni tarbiyala, talaba!

Yurtimizda koʻp sonli oliy taʼlim muassalari bunyod etilgan. Birgina poytaxtda 30 dan ziyod oliy oʻquv yurti bor. Bu dargohlarda tahsil oluvchilarning aksariyati viloyatliklar. Kasalliklar ham aynan shu talabalar orasida koʻp uchraydi. Sababi, ularning yonida ovqat pishirib beruvchi va parvarishlovchi “mehribon”lari yoʻq. Talaba esa oʻzi haqida qaygʻurishga vaqt topolmaydi yoki erinadi. Pulsizlik muammosi ancha qiy nab qoʻyishi mumkin. Oqibatda uning organizmiga ziyon yetadi. Keling, hozir siz bilan koʻpchilik talabalarning kun tartibi haqida gaplashsak:

08:00 — uyqudan turish;

08:05 — yotogʻini yigʻishtirmay, yuvinishga otlanish;

08:10 — apil-tapil kiyinib, avtobus bekati ga yugurish;

08:30 — darsga kirib borish;

12:50 — tushlik vaqti. Biroq choʻntakdan bitta xot-dog sotib olish uchun besh ming soʻm pul chiqmaydi;

13:00 — 0,25 shatda, bir oyda 300 ming soʻmdan sal ziyodroq maosh beradigan tash-

Har kuni talabalar “Doʻstlik” bogʻi ikki-uch yildan beri “kapital taʼmirda” deb yozib qoʻyilganini oʻqiydi. lekin hozir 2020-yil ketyaptiki, hali sado chiqqani yoʻq. Hozir u yerdagi eski doʻkon va kafelarning ahvoli juda ogʻir, hammayoq rasvo. Adashmasam, 2010-yillarda yoki shu oralarda ishlangan kinofilmlarda juda chiroyli, soʻlim bir goʻsha boʻlganligi koʻrinadi, ammo hozir... Mamlakatimiz poytaxti boʻlmish Toshkentning baʼzi hududlariga qarag ham kelmaydi, tashlandiq ahvolda. Hatto bu yerda odam yashayotganiga shubha qilasan.

Toshkent qachon obod shahar boʻladi?

Chor atrof toza, sof boʻlsa kishining bahridili ochiladi, hayotga shukronalik hissi yanada ortadi. Qaqrab yotgan choʻlga qaysi insonning borgisi keladi? Uning aksi boʻlsa-chi, yashil maysazor, rang-barang gullar, koʻkka boy choʻzib turgan, shahrimiz koʻrkiga koʻrk qoʻshib turgan azim daraxtlar. Bularni koʻrib albatta shu goʻzal yurtda yashayotganingdan faxrlanasan kishi. Lekin baʼzi joylarda buning aksini koʻrish ham mumkin, agar eʼtibor qilib yursangiz maktab bolalari har qanaqa chiqindini koʻchaga uloqtirishadi. Statistik maʼlumotlarga qarab salsak, Toshkent dunyodagi eng iflos shaharlar orasida ikkinchi oʻrinda. Yuqorida “eng” soʻzi yonida “iflos” soʻzi emas, “toza” soʻzi turganida koʻnglimiz naqadar nurga toʻlgan bolardi! Oʻtgan yili ekologiya boʻyicha yangi partiya ham tuzildi. Ammo uning amaliy natijalari koʻrinmayotir. Partiya mutasaddilari nima qilyapti? Nega shahrimizda ulkan daraxtlar kesilishiga “ekologik” nomini olgan partiyamiz jim qarab turadi? Obodlik har birimizning yuragimizdan boshlanadi. Yurtimiz yuragi boʻlmish Toshkent shahrining obodligi koʻnglimiz obodligiga dalil boʻlsin!

Umarbek OʻZBEKOV, Nizomiy nomidagi TDPU talabasi

albatta oʻzim. Chunki mustaqil hayotga qadam tashlaganim va bu yoʻlda endi oʻzim haqimda qaygʻurishim kerakligi, endi meni parvarishlab turadigan ota-onam yonimda yoʻqligi xayolimga kel-mabdi. Shifokor huzuriga borsam, menda oshqozon gastriti borligi aniqlandi. Albatta, buni yoʻqotish uchun bir olam dori-darmon va vaqtda ovqatlanish kerakligini uqtirishdi. Ismini sir tushimizini soʻradi, Oʻzbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti talabasi, 21 yosh: — Soham boʻyicha ishlaganim sabab maqola tayyorlashda Xalq tabobati akademiyasi raisidan intervyu olishga toʻgʻri keldi. Undan intervyu olayotganimda insonning issiq va sovuq mijoziga aytdi. Soʻng mening mizojimni sovuqlik roʻyxatiga kiritdi. U kasallik alamatlari shundoq-qina yuzingizdan bilinib turibdi. Ovqatlanish sistemasini buzgansiz. Shuning uchun qoningiz kam, gemogloblin sust, deya taʼkidladi. Keyin “Tilingizni koʻrsating” deb ogʻiz boʻshligʻimga qaradi. Yana yurak bezovtaligi, jigar va oshqozon xastaliklarga chalinganligim haqida soʻzladi. Oʻsha kundan boshlab ovqatlanish ratsioniga va kasalliklarni yoʻqotish uchun giyohlardan

Asr oshgan muammo yoxud “makler”larni boyitgan talabalar holi

“Turon” gazetasining 1913-yilgi sonida chop etilgan “Faqir talabalarimiz holi” maqolasini oʻqir ekanman, biz duch kelgan muammo bundan bir asr avval ham talabalarni qiynaganiga guvoh boʻldim. Sentyabr oyida doʻstlarimiz topgan uyda vaqtincha ijara da yashadik. Universitetimiz yotoqxonasining qurilishi bitmagani uchun biz, talabalarga maxsus ruxsatnoma bilan kollej yotoqxonasidan joy berishdi. Muntazam turish uchun joy topilganiga xursand boʻlib, ijaradagi uyni topshirib, barchamiz yotoqxonaga koʻchdik. Oshxonasi boʻlmagan, isitish pechlari-yu suv qaynatish vositalariga ham ruxsat berilmagan sharoitda yashasak ham, boshpanamiz borligiga xursand edik. Afsuski, quvonchimiz uzoqqa choʻzilmadi. Bir oydan soʻng kollej ham, talabalar uchun yotoqxonaga ham yopilishini aytishdi. Barchamizning boshimiz qotgan, dastavval topgan ijara uylarimiz band qiligan. Hammamiz koʻchada qoldik!

Doʻstlarimiz bilan guruhlariga boʻlinib, uy izlashga tushdik. Uy bozoridan ikki kun uy qidirdik. Noyabrning boshlari, sovuq tushgan. Topilgan joylar juda qimmat, ustiga-ustak “makler” puli hamyonimizning tinka-madorini quritdi. Oʻylab qarasam, ijara uchun bir oʻzim ikki millionga yaqin pul sarflabman...

Biz-ku doʻstlarimiz bilan birga oʻqishimizga yaqin joydan biroz qimmat boʻlsa-da, uy topdik. Hamon yashash joyi izlab yurgan talabalarning holiga esa maymunlar yigʻlaydi. Shu sarson-garchiliklarni oʻylay turib “Puling boʻlmasa, Toshkent seni xor qiladi!” degan qarorga keldim. Toʻgʻri-da, birgina uy topish uchun “makler” izlash zarur. Uning esa yurgan qadami pul. Bugun haqiqatni olib qaraydigan boʻlsak, “maklerlar” birgina uyni topib bergani uchun ijara pulini yarmini soʻrashadi. “Makler puli”, uyning ijara haqini million-million qilib uy boshidan toʻlagan talaba boshqa xarajatlari uchun qarz olib, bor-yoʻgʻi 400 ming soʻm stipendiyani yetkaza olmay yuraveradi.

Sher-ALI BOʻRIBOYEV, OʻzJOKU talabasi

Bolalikka maktub

Kecha seni uchratdim. Qayerda deysanmi? Bir shirin bolakayning koʻzlarida. Kichkintoyning harakatlari biram yoqimli, qiliqiri oʻziga yarashgan...

Sen uni erkalariding. Onasi mittigina qoʻllarini mehr bilan silar, oppoq yuzlaridan oʻpib, bagʻriga bosardi. U esa xarxasha qilardi. “Katta odamcha” ana shu aziz daqiqlarning mangu emalgisini bilmaydi-da. Ularining harakatlarini havas va allanechuk hayajon bilan jim tomosha qildim. Esingdami, menga hamroh boʻlgan kezlaring?! Oʻshanda akam va opam muhim mavzu yuzasidan bahslashganida, men ham suhbatga aralashib, qalililik qildim. “Topqiriligim” uchun erkalashardi, kulishardi. Mening esa jahlim chiqardi. Chunki menga kattalardak munosabatda boʻlishlarini istardim. “Men kattaman, katta boʻlishni istayman, kichkina boʻlishni yomon koʻrman!”, der edim jimim qoʻzib. Endi esa...

Yana senga qaytishni xohlayman. Onam yopib bergan kulchalarni qaymoqqa botirib yeyishni, akam, opamlarga erkalik qilib, ularni kuldirishni, xolamning men tengi qizi bilan quvlashmashoq oʻynashni, qoʻshnilarning “Voy qurmagur Odiljonning shaddod qizi-yey”, deyishlarini... Afsuski, vaqt bizning izmimzida emas. Seni juda-juda sogʻindim!

Shahlo ORZIYEVA, OʻzJOKU talabasi

tayyorlangan damlamalarni ichishga eʼtibor qaratganman. Qolaversa, sport bilan ham shugʻullanyapman.

Ravshan BURHONOV, Oʻzbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti talabasi, 22 yosh:

— Har kuni kechqurun ish (matbuot xizmatida maqola yozish, uni saytga joylashtirish va h.k.) bilan mashgʻul boʻlaman. Shu sabab uyga kech qaytib ovqatlanaman. Ertalab turib, nonushta qilmasdan ishga shoshilaman. Tushlik ham yoʻlida yengil tamaddi bilan oʻtadi. Odatda, ovqatlanish ratsioni boʻyicha peshinda kaloriyalı ovqat yeyish, kechki ovqatni esa tushlikka nisbatan yengilroq qilish kerak. Talabalarda boʻlsa teskarisi: kechki ovqat kaloriyaga boy, tushlik esa havas qilgulik emas. Ovqatlanishdagi bunday tartibsizlik talabalarda anemiya, vazn yetishmasligi, miya faoliyatining passivlashishi va boshqa kasalliklarga sabab boʻlmoqda. Oʻzinning ham boʻy-bastimga nisbatan vaznini proporsional emas. Shuningdek, bizda nafaqat talabalar, balki tamaddixonalar ham ovqat ratsioniga,

tozalikka yetarlicha eʼtibor qaratmaydi. Bu sanitariya-gigiyena qoidalarga rioya qilmaslik hisoblanadi. Bir kuni tushlikda universitetimga yaqinroq oshxonada ovqatlanib diareya boʻlib qoldim. Nafaqat men, oʻqituvchimizda ham shu holat kuzatildi. Hozir shu oshxona ishlaymapti. Asosan talabalarga xizmat qiladigan oshxonalarda narx qimmat, shu sabab koʻpchilik tushlik qilmay yuradi. Talabalarning asosiy muammosi esa pul. Talabalarga xizmat qiladigan tamaddixonalar esa sifatsiz ovqati uchun istalgancha narx qoʻyib olishgan. Afsuski, biz darsga kech qolmaslik uchun ularning xizmatidan foydalanishga majburmiz.

Bu, shunchaki, talabalarda yuz berayotgan kasalliklar sababining bir shingili edi. Qachon inson oʻzini sevsa, parvarishlansa, bunday kasalliklarga yoʻliqmaydi. Talabalar shu haqiqatni anglasa, ularning immuniteti va irodasi har qanday kasallikni yenga oladi. Shuning uchun bugundanoq ishga kirish!

Tanangni tarbiyala, talaba!

Azim AXTAMOV, OʻzJOKU talabasi

Xalqaro baholash dasturlariga tayyorlanamiz

“Transport vositalari”

PISA xalqaro tadqiqoti ilk marotaba 2000-yilda o'tkazilgan. Mazkur tadqiqot uch yillik davriylikda amalga oshiriladi. Tadqiqotning navbatdagi muddati COVID-19 pandemiyasi sababli 2021-yildan 2022-yilga ko'chirildi. Ushbu tadqiqot to'rtta yo'nalishda amalga oshirilishi belgilangan: o'qish savodxonligi, matematik savodxonlik, tabiiy-ilmiy savodxonlik, kreativ fikrlash. Gazetamizning ushbu sonida tabiiy fanlar bo'yicha savodxonlik yo'nalishiga oid asosiy tushunchalar va PISA topshirig'idan namuna keltiriladi.

Tabiiy-ilmiy savodxonlik deganda shaxsning tabiiy fanlarga oid g'oyalarni bilishi, faol fuqaro sifatida tabiiy fanlar bilan bog'liq muammolarni hal qila olishi tushuniladi. Tabiiy-ilmiy savodxon bo'lgan shaxs tabiiy fanlar va texnologiyalarga oid muammolarni ilmiy dalillarga asoslangan holda muhokama qilishda ishtirok eta oladi. Tabiiy-ilmiy savodxon bo'lgan shaxsda quyidagi kompetensiyalar shakllangan bo'ladi: hodisalarni ilmiy jihatdan tushuntirish; ilmiy tadqiqotlarni loyihalash va baholash; ma'lumotlar va dalillarni ilmiy talqin qilish.

PISA topshiriqlari mazkur tadqiqotning baholash vositasidir, ya'ni o'quvchilarning tabiiy-ilmiy savodxonligi PISA topshiriqlari yordamida baholanadi. Har bir PISA topshirig'i bir yoki bir nechta savolni o'z ichiga oladi. PISA topshiriqlarining o'ziga xos xususiyati shundaki, ularda hayotiy, real muammoli vaziyatlar aks etadi. Har bir topshirig' bir yoki bir nechta savolni o'z ichiga oladi. Har bir savolning maqsadi bo'lib, u quyidagi toifalar bo'yicha tavsiflanadi: kompetensiya, ilmiy bilish turi, kontekst, kognitiv daraja (yoki qiyinlik darajasi).

Tabiiy-ilmiy savodxonlikni tashkil etuvchi kompetensiyalar bir qator ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Har bir PISA topshirig'ining savoli muayyan bir kompetensiyani baholashga qaratilgan. Quyida tabiiy-ilmiy savodxonlik kompetensiyalarining mohiyatini ochib beradigan ko'nikmalar keltirilgan:

jarayonlarini bilish;
 • epistemik bilimlar esa ilmiy tadqiqotlarning jamiyat uchun ahamiyati haqidagi bilimlardir.

PISA topshiriqlarida ifoda etilgan hayotiy muammoli vaziyatlar tegishli bo'lgan mavzu sohasiga kontekst deyiladi. PISA savollari quyidagi kontekstlarga ko'ra guruhlanadi: tabiiy resurslar, atrof-muhit; xavf-xatarlar; ilm-fan va texnologiyalarning bog'liqligi.

Sanab o'tilgan har bir vaziyat uchta darajadan birida ko'rib chiqilishi mumkin: shaxsiy (o'quvchining o'zi, oilasi, do'stlari bilan bog'liq), mahalliy/milliy (lokal muammolar bilan bog'liq), global (dunyoning turli chekkalarida yuz berayotgan hodisalar). Masalan, “Fizik sistemalar” bilish sohasi hamda “Ilm-fan va texnologiyalarning bog'liqligi” kontekstining turli darajalaridagi vaziyatlarni ko'rib chiqamiz: shaxsiy darajada maishiy texnika jihozlarning ishlashi, mahalliy/milliy darajada esa ma'lum bir hududdagi aholini elektr energiyasi bilan ta'minlash uchun foydalaniladigan shamol tegirmonlarining ishlashi, global darajada esa tiklanadigan va tiklanmaydigan energiya manbalaridan foydalanish ko'zda tutilgan bo'lishi mumkin.

Berilgan o'quv topshirig'i tabiiy-ilmiy savodxonlikni baholaydigan topshirig' bo'lishi uchun kontekst muhim shart bo'lib sanaladi. Tabiiy-ilmiy savodxonlik (funksional savodxonlikning boshqa turlari ham)

qonuniyatlarni aniqlash olish; jadval yoki chizmada so'ralgan ma'lumot jamlagan yagona nuqtani topish;

• o'rta (hodisa-jarayonlarni tavsiflash yoki tushuntirishda tegishli bilimlardan foydalanish, ikki yoki undan ortiq bosqichli faoliyatni talab qiladigan tegishli amallarni tanlay olish, grafiklar yoki jadvallar ko'rinishidagi oddiy ma'lumotlar to'plamini talqin qila olish yoki qo'llay olish);

ishidagi oddiy ma'lumotlar to'plamini talqin qila olish yoki qo'llay olish);

• yuqori daraja (murakkab ma'lumotlarni tahlil qilish, dalillarni umumlashtirish yoki baholash, asoslash, axborotning turli manbalaridan foydalanish holda muammoni hal qilish rejasini tuzish yoki amallar ketma-ketligini belgilash).

PISA tadqiqotining tabiiy-ilmiy savodxonlik modeli

Kontekstlar	<i>O'quvchilar kompetensiyalarini namoyish etishlari kerak</i>	Kompetensiyalar
√ shaxsiy		√ hodisalarni ilmiy jihatdan tushuntirish
√ mahalliy/milliy		√ ilmiy tadqiqotlarni loyihalash va baholash
√ global		√ ma'lumotlar va dalillarni ilmiy talqin qilish

Bilimlar va munosabat natijani belgilaydi

Bilimlar	Munosabat
√ fanning mazmuniga oid	√ tabiiy fanlarga qiziqish
√ metodologik	√ tadqiq etilayotgan masalaga ilmiy yondashish
√ epistemik	√ atrof-muhit bilan bog'liq masalalardan xabardorlik

Keltirilgan PISA-2015 tabiiy-ilmiy savodxonlik modeliga ko'ra, o'quvchilar PISA topshirig'ining kontekstida ifodalangan muammoli vaziyatni hal etishda tabiiy fanlar bo'yicha savodxonlik kompetensiyalarini namoyish etishlari kerak. O'quvchilarning munosabati (tabiiy fanlarga bo'lgan qiziqishi, tadqiq etilayotgan masalaga ilmiy yondashishi, atrof-muhit bilan bog'liq masalalardan xabardorligi) va bilimlari (fanning mazmuniga oid, metodologik, epistemik) ularning natijalari (tabiiy fanlar bo'yicha savodxonlik)ni belgilaydi.

E'tiboringizga “Transport vositalari” deb nomlangan PISA topshirig'i havola etilmoqda.

TRANSPORT VOSITALARI

Transport tekis yo'lda harakatlanmoqda. Rahim ismli haydovchining transport vositasida idish qo'yiladigan maxsus joyda bir stakan suv turibdi:

harakat yo'nalishi

1-savol

Rahim birdaniga tormoz berishga majbur bo'ldi. Idishdagi suv bilan nima sodir bo'lishi mumkin?

- A. Suv gorizontal tekislikda qoladi.
- B. Suv 1-tomonidan to'kiladi.
- C. Suv 2-tomonidan to'kiladi.
- D. Suv to'kiladi, ammo suv 1- yoki 2-tomonidan to'kilishini ayta olmasiz.

1-savolning maqsadi:	
Kompetensiya:	Hodisalarni ilmiy jihatdan tushuntirish.
Bilim-sistema:	Fanning mazmuniga oid — fizik.
Kontekst:	Shaxsiy; ilm-fan va texnologiyalarning o'zaro bog'liqligi.

Agar o'quvchi to'g'ri javob sifatida “C. Suv 2-tomonidan to'kiladi” javob variantini belgilasa, javob to'liq qabul qilinadi. Boshqa javob variantlaridan birini belgilasa yoki hech qaysi javob variantini belgilamasa, javob qabul qilinmaydi.

2-savolning maqsadi:	
Kompetensiya:	Hodisalarni ilmiy jihatdan tushuntirish.
Bilim-sistema:	Fanning mazmuniga oid; fizik.
Kontekst:	Mahalliy/milliy; atrof-muhit holati

O'quvchi ushbu savolga javob berishi uchun fizika fanidan harakat va kuch mavzu sohasiga oid bilimlarini yodga olishi va ularni qo'llay olishi kerak.

2-savol

Rahimning transporti boshqa transport

vositalari kabi benzin yordamida harakatlanadi. Bunday transport vositalari atrof-muhitni ifloslantiradi.

Ba'zi shaharlarda trolleybuslar mavjud: ular elektr dvigatel yordamida harakatga keladi. Bunday elektr dvigatel uchun zarur bo'ladigan kuchlanish havo liniyalari yordamida ta'minlanadi (masalan, elektr poyezdlar). Elektr energiyasi qazilma yoqilg'i bilan ishlaydigan elektr stansiyalari tomonidan yetkazib beriladi.

Shaharda trolleybuslardan foydalanish tarafdorlarining aytishlaricha, bunday transport vositasi atrof-muhitni ifloslantirmaydi.

Ushbu tarafdorlar haqimi? Javobingizni izohlang.

Ushbu savolga javob berish uchun o'quvchilar energiya transformatsiyasi, atrof-muhitni ifloslantiradigan omillar haqidagi bilimlarini yodga olishlari va ulardan foydalanishlari zarur.

Agar o'quvchi javobda elektr stansiyalarining atrof-muhitni ifloslantirishini qayd etgan holda, quyidagi javoblardan birini taqdim etsa, javob to'liq qabul qilinadi:

Yo'q, transport vositalari shaharni ifloslantirishga qodir, ammo elektr stansiyalari atrof-muhitni ifloslantiradi.

Ha, faqat shaharda shunday; elektr stansiyalari atrof-muhitni ifloslantiradi.

Yo'q yoki ha deb yozilsa, ammo to'g'ri izoh berilmagan bo'lsa, shuningdek, javob yozilmagan bo'lsa ham javob qabul qilinmaydi.

Javobi yoziladigan bunday savollar

Kompetensiya	Ko'nikma
Hodisalarni ilmiy jihatdan tushuntirish kompetensiyasi	tabiiy yo'nalishdagi fanlardan tegishli bilimlarni yodga olish va ulardan foydalanish;
	izohlovchi modellar va tasvirlarni anglash, yaratish va ulardan foydalanish;
	tegishli bashorat(prognoz)lar qilish va asoslash;
	izohlovchi farazlarni taklif etish;
Ilmiy tadqiqotlarni loyihalash va baholash	ilmiy bilishning jamiyat uchun amaliy ahamiyatini tushuntirish.
	berilgan ilmiy tadqiqotda o'rganilayotgan muammoni aniqlash;
	ilmiy tadqiq etilishi mumkin bo'lgan savollarni farqlash;
	berilgan muammoni ilmiy tadqiq etish usulini taklif etish;
	berilgan muammoni ilmiy tadqiq etish usullarini baholash;
Ma'lumotlar va dalillarni ilmiy talqin qilish	ma'lumotlarning obyektivligi va ishonchligini ta'minlashda olimlar tomonidan qo'llaniladigan usullarni tavsiflash va baholash.
	ma'lum bir ko'rinishdagi ma'lumotlarni boshqa ko'rinishda ifodalash;
	ma'lumotlarni tahlil va talqin qilish hamda tegishli xulosalar chiqarish;
	ilmiy adabiyotlardan olingan matnlardagi faraz, dalil va xulosalarni aniqlash.
	ilmiy dalil va nazariyalarga asoslangan mulohazalarni ilmiy bo'lmagan boshqa qarashlardan farqlay olish;
	turli manbalar(masalan, gazeta, jurnal, internet)dan olingan ilmiy mulohaza va dalillarni baholash.

Ushbu jadvalda keltirilgan ma'lumotlar shunisi bilan ahamiyatli, o'quvchilarning tabiiy-ilmiy savodxonligini tashkil etuvchi ana shu ko'nikmalar PISA topshiriqlari orqali baholanadi.

O'quvchilarning tabiiy-ilmiy savodxonligini baholash quyidagi ilmiy bilish turlariga oid PISA topshiriqlari yordamida amalga oshiriladi:

- fanning mazmuniga oid bilimlar, ya'ni “Fizik sistemalar”, “Tirik sistemalar”, “Yer va fazo sistemalari”ga tegishli bilimlar;
- smetodologik bilimlar, ya'ni fanning ilmiy-tadqiqot metodlari va ilmiy-tadqiqot

o'quvchilarning egallagan bilimlarini abstrakt sharoitlarda emas, aynan real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olishlarini nazarda tutadi.

PISA tadqiqotining tabiiy-ilmiy savodxonlikka oid topshiriqlari uchta qiyinlik darajasiga ega. Topshirig'ning qiyinlik darajasi – uning intellektual jihatdan qiyinligi (ya'ni talab etiladigan fikrlash jarayonlarining murakkabligi) va uni bajarish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar ko'lamini. Quyidagi qiyinlik darajalari farqlanadi:

- quyi (bir bosqichli amalni bajarish, masalan, tushunchalar, atamalar, faktlar,

rishda muhim sanaladi.
Gulchehra TOG'AYEVA,
 Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzuridagi Xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markazi bosh mutaxassisi

Tarix so'qmoqlarida...

Tarix — millatning o'zligini tanitadi. Undan ayri xalqning kelajagi ham tanazzulga yuz tutishi tabiiy. Ming shukr bebaho, boy, buyuk va faxrlansa arziguvlik o'tmishimiz bor. Bizni olis tarix bilan bog'lab turuvchi ko'prik, albatta, tarixchi olimlardir. Bugun O'zbekiston Fanlar akademiyasi milliy arxeologiya markazi ilmiy xodimi, monografiyalari va yuzdan ortiq ilmiy maqolalar muallifi, turkolog Andrey Kubatin bilan suhbatlashdik.

— Andrey og'a, barchamiz bolalikda tezroq katta bo'lishni istaymiz. Devordagi chiziqlar-da istagimizga mos yuqorilab boraveradi... keyin esa sog'inamiz! Keling, subhatimiz avvalida bolalik chog'laringizni xotirlaylik. Eski tarix bilib aytadi: "Bo'ladigan bola boshdan ma'lum". Sizda tarixga muhabbat qanday shakllandi?

— Ajdodlarim orasida tarixchi o'tganmi, yo'qmi, bilmayman. Tarixga muhabbat uchqunlari bolaligimda har aytgan so'zi hikmat bo'lgan buvimning suhbatlari orqali qalbimdan joy olgan. U biz nevaralarini atrofiga yig'ib boshidan kechirganlari: quloqlashtirish, qatag'on davri, Ikkinchi jahon urushi haqida so'zlab berar, yaqin o'tmish manzaralari uning ajin bosgan, yillar iz qoldirgan yuzlarida, mungli ko'zlarida jonlanardi. Keyin maktabga bordik. 5-sinfda tarix darslari boshlangach, chin ma'noda men uning ichiga sho'ng'ib ketdim.

— Ochig'ini aytam, rus tilida gapirishga qiynalaman. Ismingizni eshitganimda sizni rus tilida gapiradi, suhbatlashish ancha qiyn kechsa kerak, deb o'ylagandim, o'zimcha. Hozir ko'rib turibmanki, siz o'zbekchani mendan ko'ra ravonroq gapiryapsiz. Holbuki, faqat rus tili bilan cheklangan taqdiringizda ham sizga hamma yo'llar ochiq edi-ku. O'zbek tiliga mehr qo'yishingizga nima sabab bo'lgan?

— Bolaligimdan beri o'zbekcha gapiraman. Shu yurt tuprog'ida tug'ilib o'sdim. Qo'ni-qo'shnilar, do'stlarim o'zbek edi. Oilamiz uchun ham o'zbek tili ona tilimiz kabidir. Boboldan qolgan urf-odatlar, tarix, madaniyat hamma-hammasi tilda mujassam bo'ladi. Millatni ham millat qilib turuvchi unsur tildir. Tilni yaxshi bilish, uni asrab-avaylash har bir odamning vatani oldidagi asosiy burchi. Bu hayratlanarli emas.

Undan tashqari, yaxshi tarixchi bo'lish uchun ham kamida ikkita sharqiy, ikkita g'arbiy tilni mukammal bilish zarur. Sohaga oid dunyoda bo'layotgan yangiliklardan boxabar bo'lmay turib, biror natijaga erishish mushkul. Tariximizga oid boshqa tillarda yozilgan juda ko'plab manbalar mavjud. Qaysi tilda bo'lmasin ularni o'rganish, imkon bo'lsa o'zbek tiliga tarjima qilib, xalqimizni undan boxabar qilish har bir tarixchining vazifasi hisoblanadi. Baholi qudrat o'zim ham shunga harakat qilyapman. Shu kungacha 20 ga yaqin tilni o'rgandim. Bu izlanishlarimda juda asqotadi.

— Do'stlarim orasida har xil tangalarni yig'ib yuradiganlari ko'p. Ular uchun bu bir hobbi. Sizning magistrlik ishingiz numizmatika, ya'ni tangalarni o'rganish bo'lgan ekan. Tarix tilislarini ochish uchun boshqa yirikroq arxeologik materiallar ham bor-ku. Nima uchun siz olis o'tmishga aynan tangalar orqali qarashni istadingiz?

— Eski tangalarga ham bolaligimdan qiziqaman. Numizmatika tarixni o'rganishdagi asosiy fan hisoblanmasa-da, unga oid materiallarda boshqa tarixiy manbalarda aks etmagan yozuvlar va ma'lumotlar uchraydi. Ostonada ishlab yurgan kezlarim uch nusxasigina bizgacha yetib kelgan, dunyo olimlari sirini ocholmagan kuban yozuvidagi tangalar haqida eshitgandim. Qardosh olimlardan biri o'sha tangalarning

bir nusxasini menga keltirib berdi. Tinimsiz izlanish natijasida ustozim, professor G'aybulla Boboyorov ikkimiz nihoyat uni o'qishga muyassar bo'ldik. Qiziq tomoni shundaki, o'sha tanga o'z tariximizga oid — O'zbekistonning tangasi bo'lib chiqdi. U orqali o'sha davrning ochilmagan qirralari bizga ma'lum bo'ldi.

— Siz G'arbiy Turk xoqonligi haqida bir qancha izlanishlar olib borgan ekan-siz. Turk xoqonligi, ayniqsa Xun davri maktab darsliklarida yetarlicha ochib berilmagan. Buning sababi nima?

— Bizda tarix ko'pincha kelib chiqish jihatidan emas, hududga bog'lab o'rganiladi. Tarixga bunday nazarda qarash xato. Chunki ota-bobolarimiz yashagan hududlar hozirgi davlatimiz hududidan bir necha barobar katta ekanini esdan chiqar-masligimiz kerak.

Masalan, siz tilga olgan Osiyo Xun davlati juda katta hududni o'z ichiga olgan birinchi turkiy imperiya hisoblanadi. Barcha turkiy xalqlarning kelib chiqishi, tili o'sha davrga chambarchas bog'liq. Turkiy dunyoni, madaniyatni, tarixni o'zbeksiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Ilmiy izlanishlar olib borishga hukumatimiz katta e'tibor qaratyapti. Bu davrlarga oid bir qancha ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Ammo yangiliklarni darsliklarga kiritish masalasi ancha oqsaypti. Masalan, izlanishlar natijasida Toshkent g'arbiy Turk xoqonligining markazi ekanligi isbotlangan. Buni chet el olimlari ham tasdiqlagan. Biroq bu ma'lumotlarni ham darsliklarda uchratmaymiz. Sohadagi yangiliklar darsliklarga albatta kiritilishi kerak.

— Shaybonixon va Bobur. Bu nomlarni eshitganimiz chog' tasavvurimizda ikki xil qiyofa gavdalanadi. Biri salbiy, biri ijobiy. Holbuki, ikkisi-da tariximizda o'z o'rniga ega bo'lgan shaxslar. Ikkisi-da bizning ajdodimiz. Ular haqida o'ylarkanman, tariximizga bir tomonlama yondashmayapimiz, degan savol tug'iladi.

— Tarixchining vazifasi baho berish emas, u tarixiy voqealarni haqqoniy tasvirlab berishi kerak. Hazrat Navoiyning ko'rlar haqidagi bir hikoyati bor. Unda uchta ko'rni filning yoniga olib borishadi. Biri filning xartumidan, bir qulog'idan, biri oyog'idan ushlab ko'radi va o'z bilganlaricha tasavvur qiladi. Tarixni o'rganish ham shunga o'xshab ketadi. Ularning tasavvurlari birlashsagina haqiqatga aylanadi.

Shaybonixon yaxshi sarkarda bo'lish bilan bir qatorda o'z davrining ilmiy kishisi ham edi. Yaxshigina she'riy devon tuzgan, bir qancha g'azallarni o'qiganman. Ammo nashr qilinmagan. Bir biri bilan qirpichoq bo'layotgan temuriylarning urushlariga chek qo'yib, butun Markaziy Osiyoda o'zbek degan nomni mustahkamlagan shaxsga yetarlicha e'tibor bermaslik yaxshi emas. Bobur va Shaybonixonni bir biriga qarshi qo'yishadi. Agar bunga bir turkiy sulolaning ikkinchisi bilan almashinuvi deb baho bersak, hech narsa yo'qotmaymiz. Aslida ham shunday emasmi?!

— Maktab. Tarix darsida xonliklar mavzusi boshlanishi bilan qora bo'yoq chaplab tashlangan kartina ko'z oldimga kelar edi. Nahotki, katta hududlarga, nufuzga, buyuk o'tmishga ega bo'lgan

xonliklar salkam to'rt asr qorong'ilikda yashagan bo'lsa?

— Bu davrlar tarixi sovet davrida yozilgan kitoblari, ilmiy ishlaridan yaqin-yaqin-gacha ko'chirib kelindi. Tarixni o'rganishda hali hamon ular chizib bergan chiziqdan chiqqanimizcha yo'q. Xonliklar davriga nisbatan qarash hozir ancha o'zgaragan, ammo ta'kidlaganimdek, ilmiy izlanishlar o'z vaqtida darsliklarga kiritilmayapti. Sovet davri qoliplaridan qutul-sakkina, o'z tariximizni haqqoniy yorit olamiz.

Undan tashqari, bizda shunday buyuk tarixiy shaxslar, arboblari borki, hatto ba'zilarining nomini ham bilmaymiz. Ammo ular tarixda o'z zalvoriga ega bo'lgan shaxslar. Yaqin o'tmishga qaraylik, Qo'qon xonligining asoschisi Shohruxbiy. U qurgan davlatni so'nggi o'zbek imperiyasi desak ham yangilishmagan bo'lamiz. Yoki Amir Temurdan so'ng yirik davlat qurgan Abdullaxon II, Yana To'ng yabg'u xoqon... sanasak adog'iga yetmaymiz. Sovet davrida qoldirilgan figuralardan tashqari ham bizda buyuk arboblari kam bo'lmagan. Haykal qo'yishga arziqli tarixiy shaxslar nomi bilan hech bo'lmaganda bir ko'chani atasak haqqimiz ketib qolmaydi-ku!

— Bolaligimdan Jumong bo'lamiz, Uilyam Uvols bo'lamiz deb ulg'aydik. Bizning tariximizda arziqli qahramonlar kammi? Qochongacha kelajak avlod o'zga millatning tarixiy shaxslariga havas qilib katta bo'ladi?

— Bu juda og'riqli savol. Telekanallarimizda koreys tarixi seriallari deyarli har kun efigra uzatiladi. Ko'pchiligimiz hatto zarur yumushlarimizdan voz kechib tomosha qilamiz. Haqiqatan, yaxshi ishlangan. Qizig'i shundaki, Koreya tarixida yarim-oroldan tashqarida hududiga ega bo'lgan yagona davlat Goguryo, xolos. Xan davridan boshlab, to 1895-yilgacha Koreya yarimoroli Xitoyning mustamlakasi bo'lgan. Tarixida arziqli, pichoqqa ilinadigan qahramon bo'lmasa-da o'layotgan filmlarini ko'ring. Masalan, biz qayta-qayta tomosha qilgan "Saroy javohiri" serialini olaylik. Koreysshunoslar bilan uchrashganimda aytishdiki, Tangem haqida yarim qog'ozga yaqin ma'lumot yetib kelgan ekan, xolos. Bizda kino qilishga arziydigan tarixiy voqea va qahramonlarni istagancha topishingiz mumkin. Hatto butun dunyo taniyidigan buyuk Ibn Sino haqida ham tuzukroq kino yo'q.

Yoshlarda tarixga, tilga, vatanga bo'lgan muhabbatni shakllantirishda tarixiy kinolarning o'rni katta. Oxirgi paytlarda bizda ham yaxshi tarixiy filmlar ishlanayapti. Ko'rib xursand bo'laman. Buni yana davom ettirish kerak.

Tarixiy voqea-hodisalarni o'rganib biz tarixchilar ilmiy maqolalar, ilmiy kitoblari, monografiyalari yozamiz. Ammo ularni sohaga oid odamlargina o'qiydi. Agar u tarixiy-badiiy asarga, kino-serialga, sahna asariga aylansa, ko'pchilikka yetib boradi. Masalan, Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar", "Mehrobdan chayon" asarlarini olaylik. O'qishingiz bilan o'sha davr ko'z oldingizda namoyon bo'ladi. Sizga ilmiy-tadqiqotlardan ko'ra ko'proq ta'sir qiladi. Filmlar qatori tarixiy-badiiy asarlar ham ko'proq yaratilishi kerak.

— Turmush o'rtog'ingiz Feruza opa ham tarixchi olim ekan. Demak, ikki olim bir turmush qozonida qaynay olar ekan-da?

— Har holda, uyga bir kilo go'sht o'rni-ga bitta yaxshi kitob ko'tarib kelsam, xafa bo'lmaydi. Kim bo'lishidan qat'i nazar, eng muhimi, bir-birini tushunish. Olima bilan birga yashash ko'p qulayliklarni yaratadi, albatta. Bilimgalarnimizni bir-birimiz to'ldiramiz, Yangi g'oyalar tug'ilganda, biror tadqiqotga qo'l urganda tekin maslahatchim yonimda.

— Ismlarga e'tibor beraman. Ko'pchiligimizning ismimiz arabiy-forsiy so'zlar. Lug'at titkilab ma'nosini topishga tirishamiz. O'ziga sof turkiy, o'zbekcha ismlar kamayib boryapti. Siz o'g'lingizga Elbarxon deb ism qo'yibsiz. Buning sababi nima?

— Farzandiga Messi, Ronaldu, Jeki Chan... deb ism qo'yganlar ham uchrab turadi. Ayrimlar qo'yan ismlari ma'nosini ham tushunmaydi. Bir tomondan bolaning qay nom bilan atalishi-da taqdiriga daxldor bo'ladi. Qulog'imga chalingan ba'zi ismlarni XVIII-XIX asr tarixiy manbalarida umuman uchratmayman. Bunaqa islami qayerdan olar ekan bular, hayronman. Sof turkiy, o'zbekcha ismlar qo'yan ma'qul albatta. Bolada go'dakligidan o'z tiliga, tarixiga, ota-bobolariga hurmat shakllanadi. Ism o'zlikni anglatadi. Buyuk bobolariga o'xshasin deb niyat qilib, o'g'limning ismini Elbarxon qo'ydim.

— Farzandingiz o'zingiz kabi tarixchi bo'lishini xohlaysizmi?

— Bolani kasbga majburlash noto'g'ri. Uni qiziqishidan kelib chiqib yo'naltirish kerak. Ota-onalar farzandlarini o'zlariga o'xshatishni istaydi. Kimdir prokuror bo'lsa, bolasi prokuror, o'qituvchi bo'lsa o'qituvchi...

O'zi istamagan kasbga ming yo'naltirish, suyang, baribir foydasiz. Cho'pon bo'lgan taqdirida ham kasbini sevishi kerak. Kasbini sevgan odam unga xiyonat qilmaydi. Agar hamma kasbini yaxshi ko'rsa va unga vijdonan yondashsa, poraxo'rlik kabi illatlardan butun insoniyat xalos bo'lgan bo'larmidi!

Yoshlar hamma narsaga tez erishishga harakat qiladi. Ular mehnatsiz, mashaqqatsiz marraga yetish mushkulligini ertaroq tushunib yetishi kerak. Hozir imkon katta. Ilmiy izlanish qilmoqchimisiz, marhamat. Davlat o'z hisobidan chet ellarga jo'natyapti. Avvallari tashkilotchilar hamma xarajatlarini qoplab, taklifnoma yuborgan taqdirida ham ruxsat ololmay borolmagan paytlarimiz bo'lgan.

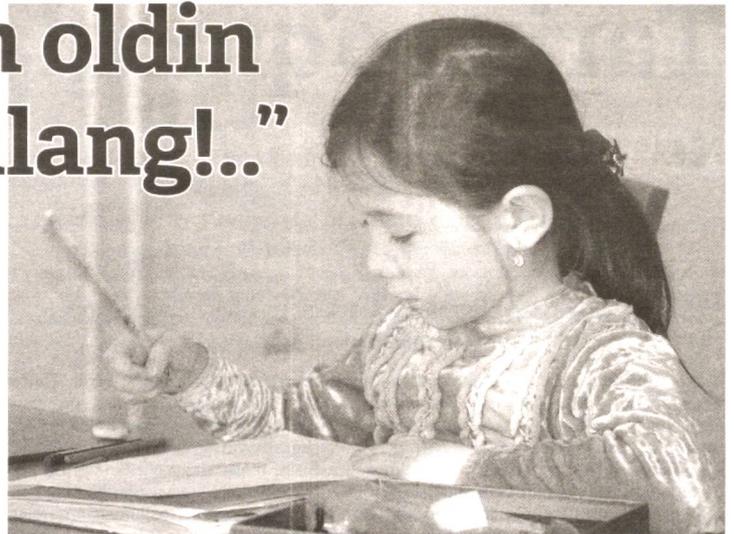
Millatimiz, dinimizdan qat'i nazar, shu yurtning farzandimiz. Uning oldida burchimiz bor. Har birimiz o'rgangan bilimimiz bilan yurtimiz rivojiga hissa qo'shishimiz kerak!

— Kelajakdagi maqsadlaringiz bilan o'rtog'ingiz.

— Yaqinda ayrim sabablarga ko'ra kechikib qolgan nomzodlik ishimni yoqlayman. Turkiy unvonlar haqida ilmiy ish qilganman. Kitob bo'lib ham chiqdi. Endi esa dunyoda juda kam tadqiqotlar olib borilgan Xuroson turklari tili, madaniyati va tarixini o'rganmoqchiman. Ular ham bizning bir bo'lagimiz. Ko'pchiligi temuriylar avlodimiz deyishadi. Mushtarak hudud. Hazrat Navoiyga katta ehtirom ko'rsatishadi. Bularni o'rganish o'zbek millati oldidagi ma'naviy burchim deb o'ylayman!

Humoyun QUVONDIQOV suhbatlashdi.

“Farzandingizdan oldin o'zingizni tarbiyalang!..”

Har bir ota-ona farzandining bilimli, baxtli, saodatli, istiqboli porloq bo'lishini orzu qiladi va shu maqsadga erishish uchun butun umrini, bor-yo'g'ini sarflaydi. Ayniqsa, bu bolasevar xalqimizning qalbiga singib ketgan fazilatdir.

Hozirgi globallashuv sharoitida ota-onalarning farzandlari oldidagi mas'uliyati yanada ortdi. Biroq bugun ayrim ota-onalar o'zining emas, bolasining kelajagi uchun tinmay ishlab, asosiy yumushi bo'lmish — bola tarbiyasini esdan chiqarib qo'yimoqda. Yoki biroq e'tiborsizlik qilmoqda.

Psixologlarning fikricha, bu kabi holatlar nosog'lom muhitga, bolaning kelgusida to'g'ri yo'lda ham qoqilishiga olib keladi.

“Sen ikkiga loyiq emassan”

Zebiniso AHMEDOVA, psixolog-psixoterapevt:

— Malakali, yetuk psixologlar bolaga qarab ota-onasining dunyoqarashi, xarakterini to'g'ri tasvirlab bera olishadi. Yerning tortishish qonuni, Nyuton qonunlari kabi psixologiyada ham bir qancha qonuniyatlar mavjud. Eng mashhur va dunyoni lol qoldirgan “Pigmalion qonuni”ni bola tarbiyasida to'g'ri qo'llash haqida ma'lumot bermoqchiman.

“Pigmalion qonuni” “Pigmalion effekti” ham deyiladi. U juda ko'p eksperimentlar orqali kashf qilingan. Ulardan biri maktab o'quvchilari o'rtasida o'tkazilgan.

Bir sinf o'quvchilariga “O'quvchilarni tekshirib, eng qobiliyati ustunlarni saralab olamiz va bir sinfga yig'ib alohida mukammal reja bilan o'qitamiz”, deb e'lon berishadi. Ammo o'quvchilar orasidan qoloq o'quvchilar, yaxshi va a'lochi deb baholanganlardan ajratib olinadi va guruh tuziladi. Shunda “qoloq” nomiga sazovor bo'lgan o'quvchining ota-onasi va o'qituvchisi “Axir bu qoloq-ku” deb qarshilik qiladi. Eksperimentni o'tkazayotgan psixologlar esa “Biz tekshirib ko'rdik, aslida, bu bolaning imkoniyati a'lochilardan ham ustun”, deb o'z qarorini himoya qiladi. Bolalar o'qiy boshlaydi. Eksperiment natijasi esa dunyoni lol qoldiradi. Natijada qoloq nomini olgan bola ham, o'rtacha qobiliyatli va a'lochi ham bir xil o'quvchiga aylanadi.

Bu qonun quyidagicha ta'riflanadi: inson o'zidan nima kutilayotganiga qarab harakat qiladi. Misol uchun, farzand maktabdan kelganida, “Mening a'lochi o'g'lim keldi”, deb kutib olsangiz, u ikki olganini aytasa, “Sen ikkiga loyiq emassan”, deb tarbiya qiling. Ayrim ota-onalarga o'xshab, “yana ikki oldingmi, sen o'zi odam bo'lmaysan, o'zi senga ikki ham kam!”, demang. Farzandingizning kim bo'lishini istasangiz, o'sha insonga xos muomala qilishingiz kerak. Shuning uchun psixologlar: “Farzandingizni emas, o'zingizni tarbiyalang, farzandingiz baribir sizga o'xshaydi”, deyishadi. Boladagi kamchiliklar, tarbiyasidagi buzilishlar ota-onalarning, ya'ni biz kattalarning “mahorati” ekanini tan oling.

Bolaning savollarini javobsiz qoldirmang!

Jamilaxon SATIMOVA, Namangan shahridagi 78-maktabning boshlang'ich sinf o'qituvchisi:

— Bolaga hech qachon “Sen yomon bolasan”, deb takror va takror aytish yaramaydi. Bunday ko'ngilsiz gaplarni qayta-qayta eshitish natijasida bolada ham

shunday tushuncha paydo bo'ladi. Natijada “Men yomonman, menga gapirmang”, deb javob beradigan bo'lib qoladi. Bu undagi yomon xususiyatlarining yo'qolishiga emas, balki yanada rivojlanishiga olib keladi. Bolada paydo bo'lgan ayrim salbiy odatlarni vaqtida, o'rni kelganda mana shu ishining yomonligini tushuntirish va nima qilsa yaxshi bo'lishini ko'rsatish orqali yo'qotib borish kerak.

Hozirgi yoshlar juda qiziquvchan, zuko. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'ziga xos xarakteri, tevarak-atrofga qiziqishi natijasida juda ko'p savollar tug'iladi. Ular asosan “Nima uchun?”, “Nimaga?”, “Nimaga kerak?” kabi savollar beradi. To'g'ri, ayrim vaqtlarda ishdan charchab kelgan bo'lamiz. Ana shunday payt farzandimizning shovqini-yu bergan savollari ham yoqmad. Lekin biz, ota-onalar ularning har bir savoliga qisqa va tushunarli javob berishimiz lozim. Berilgan javobdan bolaning qoniqmagani sezilsa, “Katta bo'lasan, o'qiyasan, maktabda bu haqida senga bilim berishadi”, deb unda qanoat hosil qilish kerak. Ammo ayrim oilalarda bolalarning ota-onalariga bergan ko'p savollari javobsiz qoladi. Ularning savoliga javob berish o'rninga “ko'p mahmadona bo'lma, sergap bo'lma, bor o'yna”, deb qiziqishini so'ndiradigan ota-onalarni ham uchratamiz. Bolani to'g'ri tarbiyalash uchun bunday holga barham berish kerak.

Ba'zida ish yoki oilada ko'ngilsizlik bo'lib, kayfiyat tushadi. Buni farzandga bildirmaslik kerak. Ayrim onalar bunday holatda alamini bolasidan oladi. O'zining bolam-ku, ertaga biror sovg'a olib bersam, esidan chiqadi, deb o'ylashadi. Ammo bu juda xato fikr. Bora-bora ular sizni xafa qilgan kishilardan nafratlanadigan yoki umuman yoningizga kelmaydigan bo'lishadi.

Ba'zan bolalarning yolg'on gapiriyotganiga guvoh bo'lamiz. U kimdan o'rganagan? Albatta, oilasidan, ko'cha-ko'ydan! Bunda bola yolg'on so'zlab, ota-onasining xulqiga taqlid qilayotgan bo'lishi ham mumkin. Balki ota-onalarning o'zi farzandining yolg'on gapirishiga sharoit yaratib berayotgandir! Misol uchun, ona sotib olgan narsasining narxini tuzmush o'rtog'idan berkitish maqsadida farzandidan otasiga bu haqida hech nima demasligini so'raydi. Ota ruxsat bermagan joyga borib, bolaga bu haqda aytmasligini tayinlaydi... Mana sizga eng katta xato va fojia!

Ayrim mehribon onalar farzandining aybini yashirish uchun otasiga yolg'on so'zlaydi. Bu holat bot-bot takrorlanadi. Bu ham farzand tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Mashhur olim, doktor, Toriq al-Habibiy shunday yozadi: “Farzandingiz ko'p yolg'on gapiradimi, demak, siz uni haddan tashqari qattiq hisob-kitob qilib, tergayisiz.

Agar u sizga ishonmasa, siz uni shijoatlantirmayotgan ekansiz.

Farzandingiz so'zlashishni bilmaydimi? U bilan suhbatlashishga alohida e'tibor qaratim. U o'g'irlik qilyaptimi, demak, siz unga sovg'alar, hadyalar bermas ekansiz”.

Doktor Toriq al-Habibiyning ta'kidlashicha, farzandning qo'rqoqligi ota-onaning uni ko'p himoya qilishi bilan bog'liq ekan. Bundan tashqari, ota-onaning o'z farzandi bilan baland ovozda gaplashishi bolaning boshqalarni hurmat qilmasligiga olib kelar ekan.

Mas'uliyatsizlik huquqbuzarlikka yetaklaydi

Sanobar JUMAYEVA, G'ijduvon tumanidagi 25-maktabning ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi:

— Hozirgi kunda ota-onaning farzand tarbiyasidagi mas'uliyati to'g'risida ko'p gapirilmoqda. Masala jiddiy va colzarb! Sabab — hududlarda huquqbuzarlik, jinoyatchilikning ko'payib borayotgani. Bu hech kimga sir bo'lmay qoldi. Chunki voqea-hodisalar ijtimoiy tarmoqlarda tarqamoqda. Birini o'qib ulgurmasimizdan ikkinchi jinoyat haqida xabar joylashtirilmoqda. Nega bunday? Farzand tarbiyasiga mas'ullik haqida gapirar ekanmiz, o'zimiz mas'uliyatimizmi? Farzandlar kimdan o'rnak olayotir? Kim mas'uliyatsizlik qilayotir?

Ha, bugungi kunda bola tarbiyasini faqat ularning qomini to'ydirish, ustini but qilish, qolaversa, qo'lga eng so'nggi rusumdagi “sotka”dan olib berish deb bilgan ayrim ota-onalar noqobil farzandlar voyaga yetishiga sababchi bo'lmoqda. Natijada keyingi yillarda yengil-yelpi hayotga o'rgangan yosh oilalar o'rtasida ajrashishlar soni ko'paydi. Arzimagan bahonalar bilan oilalar buzilib, begunoh farzandlar tirik yetim bo'lib qolmoqda.

Gohida farzandimizga ko'rsatayotgan har bir xatti-harakatimiz uni tarbiyalab borishini bilib turib, buni takrorlaymiz. Keyin xato qilsa, ming afsus-u nado-mat qilib, xatolarimizni takrorladi, deya o'zimizga taskin beramiz.

Bilasmizmi, mas'uliyatni bolaga avvalo ota-ona o'rgatadi. Qanday? Masalan, bola qo'lini yuvib, sochiqni ilingan joydan olib artadi. Lekin sochiqni qaytarib o'z joyiga iladimi? Yoki bolaga biror yumush buyurdingiz, u shu ishni oxiriga yetkazdimi? Tekshiring. Bu mas'uliyatni his qilishga undaydi. Tekshirmadimizmi, keyingi safar u buyurgan yumushingizni oxiriga yetkazmasa ham bo'laveradi, qabiliga o'tadi. Aybdor kim? Albatta, siz. Natija qanday? Mas'uliyatsizlik avj oladi. Huquqbuzarlik va jinoyatchilik kelib chiqishining ilk uchunlari shunga borib taqaladi.

Qayerda bolalarimizga doimiy e'tibor berilgan bo'lsa, ana shu joyda huquqbuzarlik, jinoyatchilik kelib chiqmaydi. Aksincha, qayerda beparvolik va loqaydlik bo'lsa, ana shu joyda nosog'lom muhit baydo bo'ladi. Buning uchun eng avvalo ota-onalar, mahalla, ta'lim muassasalari bir-biri bilan hamkorlikda doimiy ishlashi zarur. Zero, Abdulla Avloniy ta'biri bilan aytadigan bo'lsak, “Bugungi o'g'ri, firibgar va xulji yomon kimsalar kecha tarbiyasiga e'tibor berilmagan bolalardir!”.

Ota-onalar, diqqat!

Jahongir QO'CHQOROV, psixolog, salomatlik, oila va bola psixologiyasi bo'yicha oliy toifali mutaxassis:

— Barchamizga ma'lumki, bola taqlid qilishni xush ko'radi. U ota-onasining har bir harakatini takrorlaydi. Shuning uchun ham donolarimiz farzand tarbiyasiga kirishishdan oldin avvalo o'zingizni tarbiyalamog'ingiz shart, deb bejiz aytishmaydi...

Ha, bola tarbiyani dastlab oilasida oladi. Kattalarning butun xatti-harakatlarini xuddi suratga olgandek ongiga joylab, ulg'aygach, ularni hayotiga tatbiq etadi. Shu sabab oilada bolalardan biror narsani, tartibni, odatni talab qilishdan oldin kattalarning o'zlari namuna bo'lishi lozim. Agar biz, ota-onalar boladan odobli, xushmuomala bo'lishni talab qilsag-u, ammo o'zimiz bunga rioya etmasak, bolalarda bunday xususiyatni tarbiyalash qiyin bo'ladi.

Bolangizni u bilan gaplashayotgan, biror narsa o'rgatayotgan yoxud unga biror ish buyurayotganingizdagina tarbiyalayapman, deb o'ylamang. Siz uni hayotingizning har bir soniyasida tarbiyalab borasiz. So'zingiz ohangidagi zig'irdak o'zgarishni ham bola sezib yoki his etib turadi, fikringizdagi ozgina burilish ham ko'rinmas yo'llar bilan bolangizga yetib turadiki, buni o'zingiz sezmay qolasiz. Makarenko degan olim “Shunday g'aroyib ota-onalar ham borki, ular to umrlarining oxirigacha faqat farzandlarini o'zlaridan bezdirish bilangina shug'ullanadilar”, degan ekan. Keling, yaxshisi, siz bu yo'ldan aslo yurmang!

Farzandlaringizga mehr bering, ular bilan dildan gaplashing, bir kunda muayyan vaqtningizni ular uchun ajrating. Shunda u qayerda bo'lmasin, uyiga, ota-onasi bag'riga talpinadi. Xonadoni, ota-onasini sevgan farzandning esa yurtiga, Vatanga mehr-muhabbati cheksiz bo'ladi!..

Unutmang! Faqat ota-onasini yo'qotgan emas, balki qarovsiz qolgan, tarbiyasiga birov ahamiyat bermagan bola ham yetim hisoblanadi. Bunday yetimlikdan Yaratganning o'zi asrasin!

Kamolola AHMEDOVA tayyorladi.

NAMANGAN MUHANDISLIK- QURILISH INSTITUTI KAFEDRALAR BO'YICHA QUYIDAGI VAKANT LAVOZIMLARGA TANLOV E'LON QILADI

Dotsent:

- Yerusti transport tizimlari (1).
- Qurilish materiallari, buyumlari va konstruksiyalarini ishlab chiqarish (1).
- Menejment (1).
- Oliy matematika (1).
- Avtomobil yo'llari va aerodromlar (1).
- Chet tillar (ingliz tili) (1).
- Qurilish-arxitektura (1).
- O'zbek tili va adabiyoti (1).
- Bino va inshootlar qurilishi (1).
- Muhandislik kommunikatsiyalari qurilishi va montaji (1).
- Transport logistikasi va xizmatlar sohasi (1).

Katta o'qituvchi:

- Transport logistikasi va xizmatlar sohasi (1).
- Yerusti transport tizimlari (1).

• Qurilish materiallari, buyumlari va konstruksiyalarini ishlab chiqarish (1).

• Avtomobil yo'llari va aerodromlar (1).

• Qurilish-arxitektura (1).

• O'zbek tili va

adabiyoti (1).

O'qituvchi:

• Avtomobil yo'llari va aerodromlar (1).

• Qurilish-arxitektura (1).

• Chet tillar (ingliz tili) (1).

• Oliy matematika (1).

Stajyor -o'qituvchi:

• Avtomobil yo'llari va aerodromlar (1).

• O'zbek tili va adabiyoti (1).

• Fizika (1).

• Chet tillar (ingliz tili) (1).

Arizalar e'lon chiqqan kundan boshlab bir oy muddat ichida qabul qilinadi.

Murojaat uchun manzil:

Namangan shahri, Islom Karimov ko'chasi, 12-uy.

Telefonlar: (94) 277-29-58 — kengash kotibi, (69) 234-14-03 — kadrlar bo'limi, (69) 234-19-96, (69) 234-15-23.

Narbayeva Tanzila Kamalovnaning 22.00.02 — Ijtimoiy tuzilish, ijtimoiy institutlar va turmush tarzi ixtisosligi bo'yicha "O'zbekistonda xotin-qizlarni ijtimoiy himoya qilish tizimi samaradorligini oshirishning innovatsion modeli" mavzusidagi (sotsiologiya fanlari bo'yicha) falsafa doktori (DSc) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.20/30.2019. S.23.02 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 19-sentabr kuni soat 14:00 dagi onlayn (masofaviy) majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko'chasi, 45-uy.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi ma'muriy binosi, 5-qavat, 504-xona.

Tel/faks: (71) 239-17-83, 232-60-47; e-mail: info@dba.uz

Qobilov Aziz Muxtorovichning 03.00.12 — Biotexnologiya ixtisosligi bo'yicha "Buxoro viloyati Qora-qir ko'lidagi fitoplankton hamda makrofitlarni o'rganish va ularni baliqchilikda qo'llash biotexnologiyasi" mavzusidagi (biologiya fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Buxoro davlat universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi PhD.03/30.12.2019.F.72.02 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 23-sentabr kuni soat 10:00 dagi onlayn (masofaviy) majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 200118, Buxoro shahri, Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.

Tel/faks: (65) 221-29-14, 221-27-57; e-mail: buxdu_rektor@buxdu.uz

Doniyorov Xushvaqt Tojiboyevichning 09.00.04 — Ijtimoiy falsafa ixtisosligi bo'yicha "O'zbekistonning milliy demokratik davlatchilik taraqqiyotida dunyoviylik va diniylik mutanosibligining ahamiyati" mavzusidagi (falsafa fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.30.12.2019.F.01.05 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 24-sentabr kuni soat 14:00 dagi onlayn (masofaviy) majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Universitet ko'chasi, 4-uy.

O'zMUning Ijtimoiy fanlar fakulteti binosi, 5-qavat, 511-xona.

Tel/faks: (71) 246-02-24, 246-02-24; e-mail: nauka@nuu.uz

Minnatdorlik

Pandemiya butun dunyo boshiga kelgan bir sinov bo'ldi. Bunda odamlarning irodasi, bir-biriga bo'lgan mehr-oqibati va barchamizning sabr-u matonatimiz-da sinaldi.

"Onajon, yig'lamang"...

o'rtog'imning ahvoli yanada og'irlashdi. Tez yordam chaqirdik va u bizni oxir-oqibat o'sha shifoxonaga olib bordi.

Shifokorlar zudlik bilan yordam ko'rsatishdi. Ma'lum bo'lishicha, bemor pnevmoniyadan tashqari miokard infarktini ham boshidan kechirgan ekan.

Mana, necha kundirki, turmush

Turmush o'rtog'im ko'p yillar maktabda muallim bo'lib ishladi. Ikkinchi ham yetmish yoshni qarshilaganimizda hayot bizni yana bir sinov charx-palagiga otdi. U kishi Covidga chalandi. O'pkasida pnevmoniya aniqlandi. Yagona suyanan insonim bir kunda kasallik asorati bilan og'ir ahvolga tushib qoldi. Farzandlarim bo'lmagani uchun men u kishiga qattiq suyanib qolganman. O'sha kunlardagi ahvolim va dardimni hech kim o'zimchalik his etolmasa kerak.

Shoshilganча Zangiota tumanidagi maxsus shifoxonaga olib borish harakatiga tushdim. Ammo ayrim tanish-bilishlar ushbu kasalxonaga haqida salbiy gaplarni aytishgach, borish fikridan qaytdik. Virus esa o'z hunarini ko'rsatishdan chekinmasdi. Turmush

o'rtog'im shifoxonada davolanyapti. Shifokor va hamshiralar shunday mehribon, sinchkov, kuyunchakki, ular haqida noto'g'ri aytilgan gaplar uchun uyalasan kishi. Ayniqsa, 920-reanimatsiya bo'limi mudiri Shavkat Umirov va hamshira Dilnoza To'raqulovadan juda minnatdorman. Mening ahvolim va xavotirlarimga befarq qaramay, o'zlari qo'ng'iroq qilib umr yo'ldoshimning holatidan xabardor qilib turishibdi. "Onajon, yig'lamang", deb dalda berganlarida dunyoda shunday yaxshi, shirinsuxan insonlar borligidan sevinib ketaman.

Sinovli kunlarda bizga tirgak bo'lyotgan shunday shifokorlar ko'p bo'lsin. Oллоh ularni o'z panohida asrasin!

Rohat ASATULLAYEVA

Xo'jamberdiyev Sherzod Musurmanovichning 02.00.13 — Noorganik moddalar va ular asosidagi materiallar texnologiyasi ixtisosligi bo'yicha "Markaziy Qizilqum ekstraksiyon fosfor kislotasi asosida natriy polifosfatlar olish texnologiyasini yaratish" mavzusidagi (texnika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zR FA Umumiy va noorganik kimyo instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.02/30.12.2019.K/T.35.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 25-sentabr kuni soat 14:00 dagi onlayn (masofaviy) majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100170, Toshkent shahri, Mirzo Ulug'bek ko'chasi, 77-"A" uy.

Tel/faks: (71) 262-56-60, 262-79-90; e-mail: ionxanruiz@mail.ru

Asatulloev Inomjon Abobakir o'g'lining 09.00.03 — Falsafa tarixi ixtisosligi bo'yicha "Erix Fromm falsafiy antropologiyasida qalb konsepsiyasi" mavzusidagi (falsafa fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.30.12.2019.F.01.05 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 24-sentabr kuni soat 14:00 dagi onlayn (masofaviy) majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Universitet ko'chasi, 4-uy.

O'zMUning Ijtimoiy fanlar fakulteti binosi, 1-qavat, 117-xona.

Tel/faks: (71) 246-02-24, 246-02-24; e-mail: nauka@nuu.uz

Izoh: O'tkazilayotgan barcha himoyalari O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi huzuridagi Bosh ilmiy-metodik markazning <http://himoya.bimm.uz> platformasi va ZOOM dasturi orqali onlayn (masofaviy) tarzda amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan Kurbanov Ulug'bek Nigmatullayevich nomiga berilgan MA 2598-sonli xizmat guvohnomasi yo'qolganligi sababli

BEKOR QILINADI.

Toshkent bank kolleji tomonidan 2014-yil 27-iyunda Qodirova Shaxrizoda Kamoliddin qiziga berilgan K № 3514052 raqamli diplom va uning ilovasi yo'qolganligi sababli

BEKOR QILINADI.

Rahbar siymosi

Nomzodlik dissertatsiyasini himoya qilgan bo'lsam ham, hali diplom olmagani, maoshim oshmagani kezar edi. Bir kuni ishga ketayotgan, xotinim:

— Xo'jayin, uyda go'sht yo'q, oqqand ham qolmagan, kechqurun ola kelarsiz, — dedi.

— Pul chiqarib bering.

— Kecha mahalla do'koniga chiquvdim, yaponcha kurtka kelgan ekan, o'sha pulga Bahromjonga kurtka sotib oluvdim, — dedi iymanibroq.

— Axir u ovqat puli edi-ku, — dedim-da, zarda bilan chiqib ketdim.

Institutga borib, bir para dars o'tdim. Mashg'ulotdan so'ng 10–15 so'm qarz olib turay, deb Salomat opani qidirdim. U kishi o'sha kuni ishga kelmagani ekan. Shu payt yo'lakda Latifxon domla paydo bo'lib:

— Abdulhamid, yuring tushlik olib beraman, — deb oshxonaga boshladi.

Birga ovqatlanib, choy ichdik. Taomga fотиha o'qilgach, domlaga qarab:

— Ustoz, 10 so'm qarz berib turing, uyda hech narsa yo'q, — deb ahvolni tushuntirdim. U kishi o'ylab turdi-da, shunday dedi:

— Shopo'lat akaga — rektorga kirring. U kishining seyfidagi doim pul bo'ladi, shogirdlarga berib yuradilar. Sizni yaxshi ko'radi, yordamini ayamaydi.

Ikkinchi qavatdagi rektoratga ko'tarilib, ustoz huzuriga kirib, arzi hol etdim.

— E-e, Hamidjon, oylikchi aniq hisob-kitob bilan yashashi kerak, — dedi-da, oldidagi telefon go'shagini ko'tarib, bosh hisobchiga buyurdi:

— Shapen! Hozir sening oldingga Hamidjon boradi, unga 150 so'm moddiy yordam yozib ber.

Birinci qavatdagi bosh hisobchi huzuriga tushdim.

— Qog'ozlaringizni bering, — dedi u menga qarab.

— Qanaqa qog'oz? — hayron bo'ldim men.

— Axir siz moddiy yordam so'rab ariza yozishingiz kerak, ariza kasaba uyushmasi hay'ati yig'ilishida ko'rib chiqilib, qaror qabul qilinishi lozim. Rektor ana shu qarorga imzo qo'yishi zarur. Men hujjatsiz sizga pul berolmayman. KRU kelib tekshirsa, jazolaydi, — dedi qat'iy ohangda.

Yana ikkinchi qavatga ko'tarilib, qabulxonaga kirsam, rektor xonasidan chiqib keldi.

— Ha, nima bo'ldi? — so'radi meni ko'rib.

— Pul bermadi. KRU tekshirsa, meni jazolaydi, dedi, — uqtirdim.

Rektor kotiba oldidagi telefon go'shagini ko'tardi:

— Shapen, nega Hamidjonga 150 so'm bermading?! Hoy, menga qara, Abdullayev aytdimi, o'zi javob beradi. Abdullayev KRU-PRUngni bilmaydi, — dedi-uy, "sharaq" etib go'shakni joyiga qo'yib:

— Boring, pul yozib beradi, — de-

di-da, xonadan chiqib ketdi.

Birinci qavatga tushsam, bosh hisobchi o'rinbosari bilan ranglari o'chgan holda divanda o'tirishibdi. Darrov qaydnoma tayyorlab berishdi. Kassadan 150 so'm olib, to'g'ri Chorsu bozoriga borib, ikki to'r xaltani to'ldirib xarajat qilib, uyga jo'nadim. Kelsam, xotinim qo'limdagi to'la ikki xaltani ko'rib, hangumang bo'lib qoldi.

— E-e, xo'jayin, qarzni ham evi bilan oladi-da, uni qaytarishi ham bor, axir, — dedi o'zini tutolmay.

— Qo'yavering, qarz uzilar, xotin yonga qolar, degan mashoyixlar, — dedim hazillashib.

— Qo'ying-e, bu hazil emas, — tu-toqdi.

— Rektorga yordam so'rab kiruvdim, 150 so'm moddiy yordam yozdirib berdi, — dedim jiddiy bo'lib.

— Baraka topsinlar, bu dunyoni mana shunaqangi yaxshilar ushlab turishadi-da, xo'jayin, — deb yum-yum yig'ladi.

Aslini olganda Sho'rolar hokimiyati davrida hujjatsiz shuncha pul yozdirib berish uchun o'tning kallasidek yurak kerak edi.

Ana shunday. Rektorimiz Shopo'lat Abdullayev huzuriga yumush bilan kirgan biron kishi noumid chiqmasdi.

Bo'lajak mashhur olim, jamoat arbobi Shopo'lat Abdullayev 1910-yili Toshkent shahrida kambag'al oilada tug'ildi. Otadan erta ajralgan Shopo'lat Oxunbo'boyev nomidagi internatda tarbiyalandi, o'qidi. Keyinchalik "Selmarsh" zavodida ishchi, shahardagi 1-bosmaxonada harf teruvchi bo'lib ishladi. SAKU, Samarqand qishloq xo'jaligi institutlarida o'qib, ham boshqaruv, ham agronomiya bo'yicha bilim oldi.

1935-yildan Buxoroda maktab direktori, Toshkentda tuman va Shahar firqa idoralari ishlagani. SAGU (Hozirgi O'zMU) aspiranturasini tugatgan Shopo'lat Abdullayev tarix fanlari nomzodi (1948), doktori (1960) ilmiy darajalarini olishga erishdi, 1962-yili unga professor unvoni berildi. Ikkinchi jahon urushi yillarida Toshkent shahar partiya qo'mitasining kotibi bo'lib ishlagan Shopo'lat Abdullayev poytaxtimizga o'zga shaharlardan yuborilgan olimlar, keltirilgan yetim-yesirlarni joylashtirish, moddiy va ma'naviy jihatdan qo'llab-quvvatlashda o'zining tashkilotchilik qobiliyatini namoyish etdi; zavod-fabrikalarni tiklashda tunni kunga ulab, jonbozlik ko'rsatib ishladi. U davrnin Usmon Yusupov, Nuriddin Muhitdinov, Sobir Kamolov, Sharof Rashidov, Komil Yashin singari arboblari panohida, rahbarligida jamoat arbobi sifatida kamol topib bordi. Shopo'lat aka Petrus Brovka, Sobit Muqonov, Berdi Kerboboyev singari zamon al-lomalari bilan yaqindan oshno edi.

Professor Shopo'lat Abdullayev 1951-yildan umrining oxirigacha (1972) institut rektori vazifasida ishladi. Uning rahbarligi yillarida Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika instituti-

ning moddiy-texnika bazasi mustahkamlandi: Bo'stonliq tumanida "Xumson" sog'lomlashtirish manzili tashkil qilindi; tabiiyot fakulteti talabalari uchun Qibray tumanidan tajriba-sinov yeri olindi; injener-pedagogika, musiqa ta'limi, kutubxonashunoslik, jismoniy tarbiya fakultetlari ochildi. Keyinchalik ana shu fakultetlar asosida O'zbekiston jismoniy tarbiya va sport hamda O'zbekiston davlat madaniyat institutlari tashkil etildi. Ustoz ilmiy kadrlar tayyorlashga ayniqsa alohida e'tibor berdilar; ko'plab yoshlarni Moskva, Leningrad, Qozon, Kiyev shaharlariga maqsadli aspiranturaga jo'natdi. Natijada o'sha yillari institutda S.Tilovqulov, P.Habibullayev, A.Nabiye'v, S.Xalilullin singari yosh fan doktorlari yetishib chiqdi. Quvonarlisi shundaki, har yili barcha kafedralarning ilmiy maqolalar to'plami, doktorlik himoya qiladiganlarning monografiyalari rektor homiyligida, institut mablag'i hisobiga chop etilardi. Aspirant va o'qituvchilardan S.Jamolov, S.Usmonov, N.Mallayev, Q.Ahmedov, Z.Mirtursunov singari o'nlab ustozlarning kitoblari bevosita Sh.Abdullayev ruxsati bilan rektor fondi hisobidan chop etilganligining guvohi bo'lganman.

Professor Sh.Abdullayev hamma-ga birday mehribon, g'amxo'r edi. Ikkinchi kursda o'qishlar ham boshlanib ketdi. Shoir Xayriddin Saloh hamon rezerv(zaxira)da yuribdi. Kunlardan bir kun:

— Yuring, O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasiga borib kelamiz, — dedi.

Darsdan keyin 1-may ko'chasida joylashgan Yozuvchilar uyushmasiga bordik. Men qabulxonada qoldim. Xayriddin uyushma raisi, atoqli adib Abdulla Qahhor huzuriga kirib ketdi. Birozdan keyin birgalashib chiqishdi. O'rimdan turib salom berdim.

— E, o'rtog'ingiz ham bormidi, nega olib kirmadingiz, — deb ko'rishdi-da ta'kidladi:

— Yigitlar, sizlar boraveringlar, men hozir Shopo'lat akaga telefon qilib qo'yaman.

Ertasiga ustoz Shopo'lat Abdullayev darsga kirib keldi-da, papkasini stolga qo'yaturib shunday dedi:

— Xayriddin, shoir ekansiz-u, bizga aytmaysiz! Biz tarixchi bo'lsak ham adabiyotni yaxshi ko'ramiz, turing, she'r o'qing.

Xayriddin "dik" etib turib, to'rtta she'r o'qidi. Gurillab qarsak chaldik, rektor ham qo'shildi.

— Abdulla Qahhor, ustoz sim qo'qib, "student qilib olsangiz, yaxshi shoir bo'ladi" dedi. Men xodimlar bo'limiga aytdim, ertaga sizga buyruq chiqadi, — dedi shodiyona bir kayfiyatda. Haqiqatda ham Xayriddin bir kundan so'ng "student" bo'ldi.

Endi Shopo'lat Abdullayev haqida zamondoshlarining xotiralaridan eshitng: pedagogika fanlari doktori, professor Munavvar To'xtaxojayeva:

— Rahbar odamda uch xislat bo'lishi

shart: birinchidan, u tabiiy obro'-siymo va salobatga ega bo'lishi, ikkinchidan, ish-bilamonlikda o'zgalardan ajralib turishi, uchinchidan, aql-zakovatda, ya'ni bilimda ham qo'l ostidagilardan bir pog'ona yuqori bo'lishi zarur. Shopo'lat Shoobarovichda ana shu uch xislat muhayyo edi: u kishi majlislar zalida hozir bo'lganda hammayoq suv sepganday bo'lardi; institut, o'quv jarayoni bilan bog'liq har qanday murakkab ishni vazminlik, zukkolik bilan hal qila olardi. Ikki hamkasbimiz institutdagi mayda-chuyda kamchiliklar haqida eng yuqori idoraga shikoyat xati yozgandi. U yerdan arznomani rektorga yuborishibdi. Ustoz bir majlisda:

— Ikki hamkasbimiz arzimagan nuqsonlarni o'zimizga aytmasdan yuqoriga yozishibdi. O'ylashmaydiki, ularni tanigan kattalar, bizni ham bilishadi. Bunaqa arznomalar tekshirishga, muhokama qilishga arzimaydi. Undagi gaplarni yo'l-yo'lakay hal qilsa bo'ladi, — deb xatni papkaga solib qo'yib, majlisni davom ettirgan edilar.

Tarix fanlari doktori, professor Saidvali Tilovqulov: — Shopo'lat aka Abdullayev rahbar sifatida barchani e'zozlardi, ko'maklashardi, biron xodim xatoga yo'l qo'ysa, jazolamay, tanbeh berardi; tajribasiz, no'noq o'qituvchilarni malaka oshirishga, stajirovkaga jo'natardi. Ustoz chinakam yoshlar g'amxo'ri, push-ti panohi, murabbiysi edi. Kamina ham tarix fani sehlrabini bilish, ilmida nimagadir erishishga muyassar bo'lgan ekanman, bunda bevosita Shopo'lat Shoobarovichning o'rmi, hissasi bor.

Universitetimizda rektor bo'lgan davrda u kishi biron pedagog yoki xodimning "burnini qonatgan" emas. Rektorimiz talabalarni jon-dildan sevar, umrining oxirigacha tarix va filologiya fakultetlarida Vatan tarixi hamda tarixshunoslikdan dars berdi. Ancha barvas-ta, odamga tikka boqadigan, baroqqosh Shopo'lat aka o'ta salobatli, rahbar siymosiga ega inson edi. U kishi yo'lakda paydo bo'lganda kelbatini ko'rib talaba ham, xodim ham bexosdan o'zini auditoriyaga olganini bilmay qolardi.

Shopo'lat Abdullayev jamoatchilik ishini ilmiy-tadqiqot, ilmiy-uslubiy, pedagogik ishlar bilan uzviy bog'lab olib borardi. U kishi o'tgan asrda yaratilgan ko'p jildlik va akademik nashr "O'zbekiston xalqlari tarixi"ning hammualliflaridan; ellikdan ortiq ilmiy, ilmiy-uslubiy tadqiqotlarning muallifidir. O'ndan ziyod yoshlar Shopo'lat Abdullayev rahbarligi va homiyligida doktorlik va nomzodlik dissertatsiyalarini himoya qilgan. Ustozning respublika ilm-fani, oliy ta'limining rivojiga qo'shgan his-sasi hukumatimiz tomonidan munosib taqdirlangan. U kishi O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan fan arbobi unvoniga muyassar bo'lgan; "Mehnat Qizil bay-roq" hamda "Hurmat belgisi" ordenlari, Respublika Oliy Kengashining bir necha faxriy yorliqlari bilan mukofotlangan edi.

Professor Shopo'lat Abdullayev ana shunday ilmini, shogirdni, institut jamoasini, muallimni deb, talabani deb yashagan oliy ta'limimizning buyuk siymolaridan edi. Olloh u kishining oxiratlarini obod qilgan bo'lsin.

Hamidjon HOMIDIY

Texnologiya fanining yosh avlod hayotidagi roli

O'quvchilarga ta'lim-tarbiya berishda ularni to'g'ri kasb tanlashga yo'naltirish juda muhim hisoblanadi. Chunki tanlangan kasb har bir inson kelajagi bilan bog'liq hamda yashash tarziga ham ta'sir qiladi. Inson o'zi tanlagan kasb yoki hunaridan zavq olsa, qilgan ishidan mamnun bo'ladi. O'z kasbining ustasiga aylanadi, el e'tiboriga tushadi, baraka topadi.

Kasb tanlashda maktabning o'rni beqiyos. Ba'zi o'quvchilar fizika, kimyo, biologiya fanlariga, boshqalari adabiyot, tarix yoki huquq faniga qiziqadi. Masalan, biologiya faniga qiziqqanlar kelajakda vrach-veterinar yoki biolog bo'lishi mumkin. Huquq faniga qiziqadigan o'quvchilar huquqshunos, advokat, prokuror, sudya bo'lishi mumkin. Fizika faniga qiziqadigan o'quvchilar muhandis yoki aloqachi bo'ladi. Matematika faniga qiziqadigan o'quvchilar kelajakda iqtisodchi, bankir, buxgalter bo'lishi, chet tillarga qiziqadigan o'quvchilar tarjimon, elchi, gid bo'lib ishlashi mumkin.

Ilgari mehnat darsiga 2-3-darajali fan sifatida qaralardi. Amaliy mashg'ulotlar qog'oz-qalam, o'chirg'ich, tabiiy materiallar asosida o'tilardi. Endilikda bu fan "Texnologiya" deb nomlanib, darslar oliy malakali o'qituvchilar tomonidan o'tiladigan bo'ldi. 5—9-sinflarda o'quvchilar har yili 3-4 kasb bo'yicha o'qitiladi, ishlab chiqarish amaliyotida ishtirok etadi. Berilgan nazariy bilimlar amaliy darslar bilan mustahkamlanadi.

Aytish lozimki, 8-9-sinflar uchun mehnat ta'limi bo'yicha ilgari aniq bir darslik yoki o'quv-uslubiy qo'llanma yo'q edi. Shu bois mazkur fan o'qituvchilari darslarni deyarli o'z bilganlaricha o'tishardi. "Texnologiya" fani bo'yicha Sirdaryo viloyat "Mahorat maktabi"ning rahbari bo'lgan Zamira Sattorova yillar davomida dars ishlamalarini jamlab bordi hamda 8-9-sinflar uchun "Ishlab chiqarish asoslari va kasb tanlashga yo'llash" degan dastlabki darslik nusxasini yaratdi. Bu ish 2013-yili respublika maktablari bo'yicha ommalashtirilib, mehnat ta'limi darsi shu asosda o'tilishi joriy qilindi.

Xalq ta'limi vazirligi tomonidan o'tkazilgan darsliklar va o'quv-metodik komplekslarni ishlab chiqish uchun mualliflarni tanlab olish tanlovida sirdaryolik uch nafar muallim — Guliston shahridagi 8, Yangier shahridagi 6 va Mirzaobod tumanidagi 15-maktab o'qituvchilari Zamira Sattorova, Nazokat Abdusalimova va Nasiba Ahmedovalar tomonidan 9-sinf o'quvchilari uchun yozilgan "Texnologiya" kitobi ma'qullanib, darslik sifatida chop etildi va 2019-2020-o'quv yilidan boshlab asosiy qo'llanma sifatida o'qitiladigan bo'ldi.

Darslikda o'g'il bolalar uchun alohida, qizlar uchun alohida qismlar mavjud. O'g'il bolalar uchun mo'ljallangan "Texnologiya va dizayn yo'nalishi" bo'limida hunarmandchilik mahsulotlarini tayyorlash texnologiyasi, ishlab chiqarish va ro'zgor'orshunoslik, elektronika asoslari, kasb tanlashga yo'llash hamda ijodiy loyiha tanlash texnologiyasi boblari ajratilgan bo'lsa, qizlarga mo'ljallangan bo'limda ularning o'zlariga mos va zamonaviy yo'nalishlarga oid dars ish-

lanmalari hamda ma'lumotlar joy olgan.

Axborot oqimi keskin ortgan davrda mustaqil fikrlash ko'nikmalariga ega bo'lgan, har qanday yangilikni o'rganishga erkin kirisha oladigan shaxsni tarbiyalash ta'lim-tarbiya jarayonining asosiy maqsadi hisoblanadi va bu borada ta'limda yangi texnologiyalarning qo'llanishi, interaktiv usullardan keng foydalanish lozim bo'ladi.

Texnologiya fani predmeti boshqa fanlardan umuman farq qiladi. Masalan, fizika yoki matematika fanlari o'n yillar davomida yangi bilimlar bilan boyitilib boriladi. Texnologiya fani bo'yicha esa har yili yangiliklar bor. Ishlab chiqarish sohasiga ko'plab yangi texnologiyalar joriy etiladi. Shuning uchun bu fan o'quvchilarni zamonaviy kasblarga o'qitish bilan uyg'unlashtirilgan holda olib borilishi kerak.

Xalq ta'limi vazirligi tomonidan yaqin kelajakda o'quvchilarni kasbiy ta'limga yo'naltirish maqsadida superustaxonalar, bolalar texnoparklari, "Kvantorium" va boshqa zamonaviy parklar ochish ko'zda tutilmoqda. O'quvchilar kompyuter va vibrostendlar bilan jihozlangan bu maskanlarda kasbiy ko'nikmalarga ega bo'lish bilan birga robo, kosmo, nano, bio, IT yo'nalishlarida ta'lim olish imkoniga ega bo'ladi.

Ta'limning yosh avlod hayotidagi roli va ahamiyatini hisobga olgan holda, bu vazifani bugungi kunda oliy ma'lumotli, yuksak professional mahoratga ega bo'lgan pedagog kadrlar bajarimoqda. Ta'lim sifatini oshirish, ta'lim standartlari, o'quv dasturlari, darslik va qo'llanmalarni takomillashtirish, ilg'or pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Masalan, mebel ishlab chiqarish bo'yicha dizayner bo'lmoqchimisiz? Marhamat, bolg'a va mixni chekkaga surib, material tanla, hisob-kitob qil. Mebelni plastikdan tayyorlamoqchimisiz? Bunda barcha detallarni 3D printeri tayyorlaydi. Yog'ochdan qilmoqchimisiz? Marhamat, raqamli dasturlangan boshqaruv stanogiga hisob-kitobingni kiritasan. Mebeling tayyor.

O'quvchilar shu tariqa sanoat dizayni, nanotexnologiya, raqamli modellashtirish va ishlab chiqarish texnologiyalari, robototexnika, elektrotexnika, elektroenergetika, biotexnologiya, oziq-ovqat mahsulotlariga ishlov berish, "aqli uy", "buyumlar interneti" bilan tanishadilar. Bunda darslar nafaqat maktabda, balki kollej va texnikumlar, bolalar texnoparki, yoshlar ijodiy innovatsion markazlarida tashkil etiladi.

Mo'tabar AHMEDOVA,
Matluba XUDYOYOROVA,
Sirg'ali tumanidagi
300-maktab texnologiya
o'qituvchilari

NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI ILMIY DARAJA VA UNVONGA EGA PEDAGOG KADRLARNI ISHGA TAKLIF ETADI

Chuqur kasbiy bilim va ilmiy salohiyatga, yuksak intellektual qobiliyatga ega bo'lgan, oliy ta'lim muassasalari pedagog kadrlari uchun qo'yilgan malaka talablariga hamda ilmiy daraja va unvonga ega (shu jumladan, xorijiy mamlakatlarning falsafa doktori (PhD) darajasi-ga yoki unga tenglashtirilgan boshqa ilmiy darajalarga ega) pedagog kadrlarni quyidagi yo'nalishlar va fanlar bo'yicha ishga taklif qilamiz:

- Qurilish materiallari, buyumlari va konstruksiyalarini ishlab chiqarish ta'lim yo'nalishi (mutaxassislik fanlari) bo'yicha;
- Muhandislik kommunikatsiyalari qurilishi va montaji ta'lim yo'nalishi (mutaxassislik fanlari) bo'yicha;
- Informatika va axborot texnologiyalari ta'lim yo'nalishi (mutaxassislik fanlari) bo'yicha;
- Bino va inshootlar qurilishi ta'lim yo'nalishi (mutaxassislik fanlari) bo'yicha;
- Qurilish-arxitektura ta'lim yo'nalishi (mutaxassislik fanlari) bo'yicha;
- Oliy matematika fani bo'yicha;
- Fizika fani bo'yicha;
- Ijtimoiy fanlar bo'yicha;
- Xorijiy til (ingliz va rus tili fanlari) bo'yicha.

Murojaat uchun manzil:

Namangan shahri, Islom Karimov ko'chasi, 12-uy.
Telefonlar: (94) 277-29-58 — kengash kotibi, (69) 234-14-03 —
kadrlar bo'limi, (69) 234-19-96, (69) 234-15-23.

Tibbiy tarbiyani mustahkamlaylik

Hamimiz intiqib kutgan damlar boshlanishiga oz qoldi. Maktabni, darslarni, qorako'z va shirins'o'z bolajonlarni, jarangdor qo'ng'iroq tovushini, hattoki shovqin-suronni ham juda sog'indik. Yuzma-yuz dars o'tish, baholar qo'yish, kundalik tekshirish, ota-ona bilan muloqotni sog'indik. Yo'lak bo'ylab yugurib ketayotgan qajji bolakaylarning qo'lida noni, shirinqandi, sumkasini bazo'r ko'tarib chiqayotgan shirintoylar bizga bolaligimizni eslatadigan kunlarni sig'indik. Dakki berishni, tik turib dars o'tishni, ko'rgazma tayyorlashni, slayd uchun manbalar izlashni qo'msayapmiz. Xuddi shunday bolajonlar ham bizni, maktabni, o'g'itlarimizni sog'inishgan.

Ammo dil to'rida, til aytolmayotgan bir ichki nido bor. Ota-onalar ham, ustozlar ham bu hayqirgini ichida saqlab turibdi. Ne uchunki, hali iza ko'rinmayotgan "tilsiz yov" yonimizda yashayapti. Qancha-qancha insonlarni yo'qotdik, bolalarimiz buni bildi, ko'rdi.

Prezidentimiz bir videoselektorda ustozlarni "kun qahramonlari", deya e'tirof etdi. Bu shunchaki gap emas, balki hurmat, ishonch, yuksak e'tibordir. Ana shunday ishonchga sazovor bo'lgan fidoyilar zimmasida o'ta muhim va mashaqqatli ish turibdi. Bugun hamma: vazirlik, hokimiyat, ota-onalar, keng jamoatchilikning e'tibori ustozlarga qaratilgan. O'qituvchi butun imkoniyatini ishga solib, berilgan imtiyozlardan foydalanib, darslar tashkil etishi lozim va shart. Negaki, ta'lim davom ettishi kerak. Ko'pgina ota-ona-

lar farzandlarini maktabga yubormoqchi emas. Shunday ekan ulardan berilayotgan topshiriqlar bajarilishini muntazam kuzatib, o'qituvchi bilan hamkorlikni qat'iy yo'lga qo'yish talab etiladi.

Demak, mas'uliyat borasida hamkorlik va talabni ham o'rinni qo'yish maqsadga muvofiqdir. Shu o'rinda, tozalik, bir martalik niqoblar, qo'lqoplar, bolaning o'quv qurollari dizenfeksiyasi, qo'llarini muntazam antiseptik vositalar bilan tozalash haqidagi tushuntirish ishlari, oraliq masofani saqlash borasidagi ko'rsatmalarni bolalarning qulog'iga singdirish kerak. Bola immuniteti kuchli bo'lishi mumkin, lekin u "tashuvchi" bo'lib qolishidan ehtiyotkorlik zarur. Bugun ko'chalarda niqobsiz, antiseptik vositasiz nonga, dori-darmonga yoki boshqa kundalik ehtiyoj uchun chiqayotgan bolalarni xoh piyoda, xoh velosipedda ko'rib qolamiz.

Uydan chiqayotgan bola nazoratiga kim javobgar? Shu sabab, hurmatli ota-onalarimizdan nafaqat maktabga, ko'chaga chiqqanda ham nazorat o'rnatishlarini so'raymiz. Pandemiya 2 yilgacha davom etishi taxmin qilinmoqda, demak, har doim har yerda belgilangan talab va me'yorlarga amal qilish lozim. Tibbiy tarbiya bizni o'z ustimizda nazorat o'rnatishga undovchi chorlovdir. Aziz hamkasblarimiz ta'lim berishga shay, faqat ishonch va hamkorlikni yo'lga qo'yimoq uchun safarbarlik lozim. Hech kim kasal bo'lmasin, kasallik bizdan yiroq bo'lsin.

Dilbar NORMURODOVA,
Termiz shahridagi
11-maktab o'qituvchisi

Niqobni o'zimiznikilar o'ylab topgan!

"Jamoat joylarida niqob taqib yuring!". Taqib yuribmiz, opajon. Sog'liq o'zimizga ham kerak. Ja-a alomat narsa ekan bu niqob qurg'ur. Menga o'xshaganlarga tojkor virusdan himoya qilishdan tashqari ham ancha foydasi tegayapti. Masalan, iyagimizdagi to'rt-ta soqol-u irimiga sepilgan kuzgi arpaday har joy-har joyda bitgan bejirim mo'ylovimiz osib ketsa ham shartta niqobni taqib ko'chaga chiqaveramiz. Undan tashqari, Ulug' Kulol erinibgina ishlov bergan, beo'xshov burnimizga-da hech kimning ko'zi tegmaydi.

Yaxshining yomoni, oqning qorasi bo'lganday, niqob taqishning ham lekin bor. Shaharning oppoq yuzli nozaninlarining go'zal tabbasumi, bebaho kulguchlari, qarasang aksing ko'ringudek yarqiroq tishlariga mahliyo bo'lishdan ham benasib qoldik. Qaraysan, baqraygan ko'zlarinigina ko'rasan...

Gapni bo'lmay turing! Shahlo emas, baqraygan! Tamom vassalom! Nega deysizmi? Yoningizda do'stlaringiz bo'lmasa, siz ham aslingizni yo'qotasiz. Niqob bir tomondan e-ejodning ham barakasini uchiryapti. Axir mana-man degan asarlar ham go'zallik ta'sirida dunyoga keladi-da.

Tarix kitobida ko'zim tushubmidiye-e yo boshqasidamidi, xullas, bir rasmni ko'rgandim. Ibtidoiy zamonlar. Bekorchilikdanmi, balki menga o'xshagan erinchoqdir, g'orning og'zida bir odambashara odam toshni toshga urib o'tiribdi. Qolgan hamma ovga ketgan. Toshdan uchgan uchqun xasga tushib tutay boshlaganiga e'tibor bermayapti (rasmning tagiga "Olovning ixtiro qilinishi" deb yozilgan)...

Janobi rassom suratning qolganini tomoshabinning tasavvurida chiza boshlaydi. Xas yonib ketdi. Odambashara odam saphib o'rindan turdi. Qo'rqanidan katta xar-sangtoshning orqasiga berkinib oldi. Olov hamon erinib yonardi. Ovga ketgan sheriklarning ham qorasi ko'rinmaydi. Uning qorni esa o'lguday och. Odambashara odamning miyasi birdan yorishib ketdi. Ehtimol, bu multirayotgan nimarsa uning och qolganini bilib tabiat in'om etgan yegulikdir. Bunaqa hodisalar hayotida ko'p bo'lgan axir...

Odambashara odam borib olovni yemoqchi bo'ldi. Qo'llarini cho'zgan edi... Xullas, olovning olovligini anglagunicha ancha mashaqqat chekdi.

Opaginam-e-e, shu desangiz tasavvuring imkoniyatlari cheksiz. O'ylab ko'ring-a shu odambashara bobakalonimiz yoningizda paydo bo'lsa-yu, siz unga niqob tutqazsangiz. Qanday qiziq

hodisa sodir bo'ladi. Ehtimol avval qo'lga bog'lab olar, so'ng tizzasiga... uning bog'ichlari quloqqa ildirilishini anglaguncha eh-he-e... Uni tushungandan keyin ham niqobni ko'ziga taqib olsa ajablanmang (O'zimizdan ham misol. Qo'l telefonlar bilan ilk bor yuzlashganda bizning ahvolimiz ham unikidan kam bo'lmagan).

Aytsam ishonmaysiz, Faloniya-lik olimlarning ta'kidlashiga qaraganda niqobni birinchi bo'lib o'zimizning shifokorlar o'ylab

topgan ekan. Ixtiro qilishga qilib odambashara odam kabi ular ham aynan qayerga taqish kerakligini topuncha ancha mashaqqat chekkan. Dastlab ular niqobdan quyoshli yurtimizning paxta dalalarida foydalangan. To'g'ridan ko'zga tushib turgan nurlar kunlik paxta rejasini bajarishga xalaqit qilgani bois, ixtiro qilgan niqoblarini ko'zlariga taqishgan. Paxta terishda ilg'orlab borayotgan shifokorlarni ko'rgan mahalliy terimchilar dastlab ularning "sir"larini anglamagan. Ko'zga niqob taqishni o'rgangach ularning ham etaklariga paxtaga qo'shib baraka ham kira boshladi. So'ng mahalliy terimchilar bu ixtironi qo'shni dalada javlon urayotgan o'qituvchilarga ilindi. Ular esa ko'zga niqob taqishni butun mamlakat bo'ylab ommalashtirib yubordi.

Yana shifokorlarga qaytsak. Ular kun botgach qishloqning chang ko'chalari oralab yotoqlariga qaytayotganda, nurdan himoyalanshga ehtiyoj qolmagach niqobni burun aralash og'ziga

tushirib olishgan. Chang va turli mikroblardan himoya qiluvchi zamonaviy niqoblar shu tariqa o'ylab topilgan. O'qituvchilar, mahalliy terimchilar undan keyin ham ancha vaqt niqobni ko'zlariga taqishda davom etgan. Bu fakt, opajonim, erinmasangiz yozib oling.

Yillar o'tib mahalliy aholi ham niqobdan to'g'ri foydalanishni o'rganib oldi. Uni og'izga taqish odamlarda bir qancha noqulayliklarni keltirib chiqargani ham sir emas. Niqobga o'rganib qolgan ko'zlar atrof-javonibni, unda yuz berayotgan hodisalarni ko'ra boshladi. So'ng o'zgalarga niqobsiz olam manzaralaridan tuygan hayratlarini ifoda etishga chog'lanishdi. Sho'rliklar niqobni og'izga taqishni o'rgangan edilar-ku. Endi niqob gapirishga xalaqit qilar, qancha urunishmasin tinglovchi ularni tushunmasdi. Niqobdan voz kechay desa, ko'nikib qolgan.

Mashq-u harakat bilan hamma narsani uddalasa bo'ladi. Odamlar niqob taqib gapirish san'atini puxta o'rganishga bel bog'ladi. Avval pichirlab, chiyillab, so'ng baralla do'rilloq ovoz bilan gapira oladigan bo'lishdi.

Har bir ixtiro yaratilgan payti ancha yirik, beso'naqay bo'ladi. Vaqt o'tgan sari uning ixchamlashgan turlari ommalashib boraveradi. Shu qatori niqob ham rivojlandi. Uning ancha nozik, harir turlari yaratildi. Ko'zga taqish jarayonida ortirilgan tajriba ish berib, endi niqobli kishining og'zi, burnini bemalol ko'rish mumkin edi.

Bu turdagi ommalashgan niqob ham ayrim toifadagi kishilarning zarariga ishladi. Masalan, o'g'rilar, qorindor qarochilar bundan ancha aziyat chekishdi. Sabab, og'zini ochganda tortib olingan, o'g'irlangan xalqning rizqi berilib chaynagani sabab tishlari orasiga qadaliq qolar, e'tibor berib qaragan odam buni bemalol ko'rishi mumkin edi. Sho'rliklar avval urfda bo'lgan ko'zga taqiluvchi, gapirganda xalaqit beruvchi niqoblar zamonini orzu qilishardi. Afsuski, endi niqoblar yangi, odamlar ham. Ko'ra oladi, tutilib bo'lsa-da gapiradi, kerak bo'lsa so'kadi ham.

Endi nima ham deymiz, opajon. Ish bor joyda kamchilik ham bor. Olimlarimiz bir g'ayrat qilsa, ularga ham xalaqit bermaydigan niqob turlari yaratilib qolar. Ungacha esa sabr tilaymiz.

Humoyun QUVONDIQOV

Musofirlikda yurgan kezlarimiz edi. Ishdan keyin farzandlarimni bolalar maydonchasiga olib chiqib o'ynatardim. Tabiiyki, o'zbek tilida gaplashardik. Bir kuni yonimizga sochlari sariq, havo sovuq bo'lishiga qaramay qora ko'zoynak taqqan 50 yoshlardagi ayol keldi va boshqa tilda "O'zbekmisizlar?", deb so'radi. "Ha" dedim. U ko'zoynagini olganda qop-qora qosh-u ko'zlarini ko'rdim.

Mening xorijlik "shogird"larim

— Men ham o'zbekman! — dedi sevinib. — Kim bilandir o'zbekcha gaplashishni juda istayman, lekin unday kishilar hamizsha ham uchrayvermaydi.

Uning aytishicha, boshqalarga sezdirmaslik uchun hech qachon bolalari bilan ham o'zbekcha gaplashmas ekan. Hayron bo'ldim.

Keyinchalik ayol bizni o'zi ishlaydigan xonadon sohiblari bilan tanishtirdi. 60 yoshlar chamasini er-xotin boshqa din, millat vakili bo'lishiga qaramay, mehribon va madaniyatli insonlar edi. Ular o'zbeklar haqida ko'p bilishmasdi. Bilganlari: biz madaniyatsiz, tili qo'pol, palovni yaxshi ko'radigan va faqat o'tovlarda yashaydigan odamlarmiz...

Yig'lagim kelardi. Keyingi uchrashuvimizda internetdan Samarqand, Buxoro va Toshkent shaharlarining bugungi kundagi rasmlarini tanlab olib, ularga ko'rsatdim. Buyuk bobokalonlarimiz haqida gapirib berdim.

Qariyb 2 yil mobaynida ular bilan oilaviy ahil munosabatda bo'ldik. Har gal milliy taomlarimiz bilan bezatilgan das-turxon ustida qizg'in suhbatlashardik. Oxirgi paytlar ular mendan bittadan o'zbekcha so'z o'rganib ketishardi. "Xayr!" deganimda inglizcha "soch" ekan deb, eslab qolishgani hech yodimdan chiqmaydi. Hayitda "Bayram muborak!", deb tabriklashardi. Ular sen bilan tanishuvimiz tufayli o'zbeklarning sharqona tarbiyasi, jannatmakon yurti va boy tili borligini o'rgandik, deb bot-bot takrorlar, rahmatlar yog'dirardi...

Shukurki, bugun yurtimizdamiz! Hali hamon o'sha insonlar bilan xabarlashib turamiz. Agar bir kuni o'zbekchani o'rganib, Toshkentga mehmonga kelishsa, albatta, ular haqida yana yozib yuboraman.

Nilufar RAHMATOVA,
Chilonzor tumanidagi 126-maktabning
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi,
O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,
O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi Respublika kengashi.

Bosh muharrir: Husan NISHONOV

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida
2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro'yxatga olingan.
Indeks: 149, 150, V-4321. Tiraj 8339.
Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxda.

TELEFONLAR:

qabulxona — (71) 233-50-55;
kotihiyat — (71) 233-99-15;
reklama va marketing bo'limi —
(71) 233-42-92 (faks), (71) 233-56-00.

"Ma'rifat" dan
materiallarni ko'chirib
bosish tahririyat
ruxsati bilan amalga
oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan
qo'lyozmalar taqiz
qilinmaydi va muallifga
qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ:

100083, Toshkent shahri,
Matbuotchiar ko'chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Dizaynerlar: Malohat Toshova, Faxriddin Rahimov.
Navbatchi muharrir: Mahmud Rajabov.
Navbatchi: Faxriddin Rahimov.

Gazeta haftaning chorshanba kuni chiqadi.

"O'zbekiston" nashriyot-matbaa ijodiy uyida chop etildi.
Korxonada manzili: Toshkent shahri, Alisher Navoiy ko'chasi, 30-uy.